TARIM İŞLETMELERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2019 YILI TOHUMCULUK SEKTÖR RAPORU

İÇİNDEKİLER

1. Giriş 4
2. Dünyada Tohumculuk Sektörünün Görünümü 4
   2.1. Dünya Tohumculuk Endüstrisinin Gelişimi 4
   2.2. Dünya Tohum Pazarı 5
3. Uluslararası Tohum Ticareti 5
4. Türkiye'de Tohumculuk Sektörün Görünümü 5
   4.1.Türkiye Tohumculuk Endüstrisinin Gelişimi 5
   4.2.Türkiye Tohum Ticareti 6
   4.3.Türkiye Tohum Dış Ticareti 6
   4.4.Dünya ve Türkiye Tohum Ticaretinin Karşılaştırılması 8
   4.5.Türkiye'nin Sertifikalı Tohum İhtiyacı ve Karşılanma Oranları 9
5. TİGEM Sektör İçindeki Yeri 12
   5.1.TİGEM'in Kuruluşu 12
   5.2.TİGEM'in Kuruluş Amacı ve Faaliyet Konuları 13
   5.3.TİGEM'de Tohumculuk Faaliyetinin Gelişimi 14
   5.4.Ülkemiz Çiftçilerinin Sertifikalı Tohum Kullanımının Artırılmasına İlişkin Yürütülen Faaliyetler 15
   5.5.TİGEM'in Sertifikalı Tohum Üretimini Yaptığı Bitki Türleri 17
      5.5.1. Serin İklim Tahılları 17
         5.5.1.1. Buğday Üretimi 19
         5.1.1.2. Arpa Üretimi 21
         5.5.1.3. Tritikale Üretimi 23
         5.5.1.4. Yulaf Üretimi 24
      5.5.2. Sıcak İklim Tahılları 25
      5.5.3. Yem Bitkileri 26
      5.5.4. Yağlı Tohumlar 28
      5.5.5. Yemeklik Tane Baklagiller 28
      5.5.6. Kenevir Üretimi 29
      5.5.7. TİGEM Özel Sektör İşbirliğine Dayalı Tohum Üretim Faaliyetleri 30
      5.5.8. Bahçe Bitkileri 30
      5.5.9. Yerel Tohum (Ata Tahumu) Projesi 31
      5.5.10. Yerli Sebze Tohumculuğunun Geliştirilmesi Projesi 31
      5.5.11. Sertifikasyon Laboratuvarı Faaliyetleri 32
6. Teşebbüsün Yerli ve Uluslararası Rakipleriyle veya Benzer Faaliyet Gösteren Kuruluşlarla Karşılaştırmaları 32
   6.1. TİGEM'in Benzer Faaliyet Gösteren Yerli Kuruluşlarla Karşılaştırması 32
   6.2. TİGEM'in Ülkemiz Tohumculuk Sektörü İçerisindeki Önemi 32

TABLOLAR

Tablo 1. Türkiye'nin İthal Ettiği Tohum Miktarı ve Değerleri ... 7
Tablo 2. Türkiye'nin İhraç Ettiği Tohum Miktarı ve Değerleri ... 8
Tablo 3. Türkiye'nin tohum ithalat ve ihracat değeri ... 8
Tablo 4. Türkiye Tarım Arazilerinin Ekiliş Alanlarına Göre Dağılımı ... 9
Tablo 5. Türkiye Sertifikalı Tohum İhtiyaçları ... 10
Tablo 6. Türkiye Tohum Dağıtım Miktarları ... 11
Tablo 7. Türkiye'de Sertifikalı Tohum Üretimlerinin İhtiyaçları Karşılama Oranı ... 12
Tablo 8. Türkiye Serin İklim Tahılları Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve İhtiyacını Karşılama Oranı ... 17
Tablo 9. TİGEM Serin İklim Tahılları Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve Dağıtımdaki Payı ... 17
Tablo 10. TİGEM İşletmeler İtibariyle Buğday Üretimi ... 20
Tablo 11. TİGEM Buğday Hasat Alanları ile Üretim ve Verimleri ... 21
Tablo 12. TİGEM Arpa Üretim Verileri ... 22
Tablo 13. İşletmeler İtibariyle Arpa Üretimi ... 22
Tablo 14. Tritikale Üretim Verileri ... 24
Tablo 15. TİGEM İşletmeler Bazında Üretimi Yapılan Tohum Çeşitleri ... 25
Tablo 16. Türkiye Sıcak İklim Tahılları Tohum Dağıtım Miktarları ve İhtiyacı Karşılama Oranı ... 26
Tablo 17. TİGEM Sıcak İklim Tahılları Tohum Dağıtım Miktarları ve Dağıtımdaki Payı ... 26
Tablo 18. Türkiye Yem Bitkileri Ekim Alanları ... 26
Tablo 19. Türkiye Yem Bitkileri Tohum Dağıtım Miktarları ve İhtiyacını Karşılama Oranı ... 27
Tablo 20. TİGEM Yem Bitkileri Tohum Dağıtım Miktarları ve Dağıtımdaki Payı ... 27
Tablo 21. Türkiye Yağlı Tohum Dağıtım Miktarları ve İhtiyacını Karşılama Oranı ... 28
Tablo 22. Türkiye Tane Baklagiller Tohum Dağıtım Miktarları ve İhtiyacını Karşılama Oranı ... 28
Tablo 23. TİGEM Tane Baklagiller Tohum Dağıtım Miktarları ve Dağıtımdaki Payı ... 29
Tablo 24. Kenevir Üretim Verileri ... 29
Tablo 25. TİGEM Yem Bitkileri ve Nohut, Mercimek, Soya Tohum Çeşitleri ... 30

GRAFİKLER

Grafik 1. Dünya Tohum Ticareti ... 5
Grafik 2. Türkiye'nin Tohum İthalatı ve İhracat Değeri ... 9
Grafik 3. Sertifikalı Hububat Tohumu Dağıtımı ... 18

TARIM İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (TİGEM)

TOHUMCULUK SEKTÖR RAPORU

1. Giriş

Dünya üzerindeki 7 milyarı aşan nüfusun sağlıklı bir şekilde yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyulan miktarda gıdayı alması, yeterli ve dengeli beslenmesi, bu gıdaların güvenilirliğinin sağlanması son derece önemlidir. Bu durum tarım sektörünün önemini ön plana çıkarmaktadır.

Tohum, gıda zincirinin ilk halkasını, biyolojik ve kültürel çeşitliliğin ise temelini oluşturur. Sertifikalı tohum fiziksel, biyolojik ve genetik değer bakımından özellikleri belirlenen ve resmi makamlarca bu özellikleri belgelenen materyal demektir. Bitkisel üretim materyali olan tohum, ülkelerin tarım sektörleri için stratejik bir öneme sahiptir. Günümüzde tohum sadece tarımsal bir girdi değil aynı zamanda teknoloji kullanılarak elde edilen ve yüksek gelir getiren ekonomik değere sahip bir üründür.

Sertifikalı tohum, verimliliğin ve üretimin artırılmasında, üretim maliyetinin düşürülmesinde tarım sektörünün en temel ve en önemli girdisidir. Üretim ve verimin artırılması için yetiştirme tekniği metotları, arazi ıslahı, sulama, mekanizasyon, gübreleme, tarımsal mücadele tekniklerinin uygulanmasıyla birlikte bölgeye uyumlu kaliteli tohum çeşitlerinin kullanılması gerekmektedir. Sertifikalı tohumluğun verimi artırmadaki payının hububat ve baklagiller gibi kendine döllenen bitkilerde %20–30 seviyesinde, mısır ve ayçiçeği gibi yabancı döllenen bitkilerde ise %100'lerin üzerinde olduğu bilimsel araştırmalarla ortaya konulmuştur.

Düşük vasıflı tohum kullanımı sadece verimi değil, mahsul içindeki karışım unsurlarının oranına bağlı olarak kaliteyi de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum ürünün pazar değerinin düşmesine de neden olmaktadır. Sertifikalı tohumların, ekim arazisinin temiz olması ve fiziksel karışımın önlenmesi şartıyla buğday, arpa, yulaf, fasulye, yem bitkileri gibi kendine döllenen bitkilerde 3 yılda bir, ayçiçeği ve mısır gibi yabancı döllenen bitkilerde ise her yıl yenilenmesi gerekir. Bir tarımsal girdi olarak tohumluğun genetik potansiyeli verimi belirleyen temel unsurlardan birisidir.

Son yıllarda ülkemizde ve dünyada gerçekleştirilen tarımsal üretim artışında, yeni bitki çeşitleri ve kaliteli tohum kullanımının etkisi büyüktür.

2.Dünyada Tohumculuk Sektörünün Görünümü

2.1. Dünya Tohumculuk Endüstrisinin Gelişimi

Tarımın keşfi insanlık tarihindeki en önemli dönemeçlerden biridir ve tohum mübadelesi de bu tarihe eşlik etmiştir. Ancak ticari amaçlı tohum alışverişi son birkaç yüzyıla dayanmaktadır. Yüzyıllardır mahsulden ayrılan ürün tohum olarak kullanılıyorken, 19 uncu yüzyıldan itibaren ABD ve bazı AB ülkelerinde nitelikli tohum üretimi ve kullanımına başlanılarak, tohum ticari bir değer kazanmıştır. 20 nci yüzyılın ilk çeyreğinden sonra gelişmiş ülkelerde tohumculuk kuruluşları yaygınlaşmış ve 1970'lerden sonra Ar-Ge konusunda önemli yatırımlar yapılmaya başlanılmıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerde verim ve kalite yönüyle öne çıkan yeni bitki çeşitleri geliştirilmiştir.

Dünya tohumculuğunun gelişmesinde bilimsel ve teknolojik gelişmeler daima önemli ve belirleyici olmuştur. 19 uncu yüzyılda temelleri atılan genetik bilimi, sistematik bitki ıslahı ve çeşit geliştirme faaliyetlerine giden yolu açmıştır. 20 nci yüzyıl başında uygulamaya konulan hibrit (melez) teknolojisi ise özel sektör girişimciliği ile ticari tohumculuk arasında etkili ve güçlü bir köprü kurmuştur. 20 nci yüzyıl sonunda ise modern biyoteknoloji ve rekombinant DNA teknolojileri ile tohumculuk yeni bir ivme kazanmıştır.

Tohum ticaretinin gelişmesi sektörde verimlilik ve kalite arayışlarını güçlendirmiş ve 19 uncu yüzyıl sonuna doğru ilk ulusal tohumculuk laboratuvarları ve beraberlerinde kalite güvence sistemleri görülmeye başlanmıştır. Zaman içerisinde başta ıslahçı hakları ve uluslararası tohum üretim ve sertifikalandırma sistemleri gibi bir dizi yeni kurum ve organizasyon ortaya çıkarak uluslararası çeşit ve tohum ticaretini hızlandırmıştır. Günümüzde tohum endüstrisi artan nüfusun gıda güvenliğinin sağlanması açısından tartışılmaz ve vazgeçilmez bir yenilik ve verimlilik kaynağı haline gelmiştir.

2.2. Dünya Tohum Pazarı

Tarımsal üretimin bir girdisi olarak tohum ticareti 1970'lere kadar dünya ticaretinde küçük bir pay almıştır. Bu dönemde bir yandan ülkelerin çoğunun tohum konusunu stratejik ve milli bir konu olarak değerlendirmesi, diğer yandan tohumculuk endüstrisinin o zamanki uluslararası organizasyon yapısının zayıflığı, karantina konularına farklı yaklaşımları, Ar-Ge imkanları, deniz aşırı üretim kapasitesi ile uluslararası dağıtım, pazarlama vasıtalarının yetersizliği ve ülkesel tohumculuk düzenlemelerinin farklılığı tohum dış ticaretini kısıtlayıcı unsurlar olarak öne çıkmıştır.

1970'lerden sonra dünya tohumculuğu pek çok bakımdan değişim göstermiştir. Gelişmiş Batı ülkelerindeki tohumculuk firmaları araştırma, üretim ve pazarlama faaliyetlerini diğer ülkelere doğru genişletmişler ve özellikle küreselleşme olgusu sonucu birçok ülke tohumculuk sektörünü geliştirme ve güçlendirme yönünde politikalar geliştirerek, uygulamaya başlamış, sonuç olarak 21 inci yüzyılın ilk yıllarında tüm dünyada kaliteli tohum üretimi, kullanımı, pazarlaması ve ticaretinde önemli sıçramalar olmuştur.

3.Uluslararası Tohum Ticareti

Uluslararası tohum ticareti, tohumculuk sektöründe sağlanan gelişmelere paralel olarak son çeyrek yüzyılda önemli artışlar göstermiştir. Bu artışta, farklı ekolojilere uygun yeni çeşitler, tohum üretiminde ihtisaslaşma ve tohumculuk teknolojisinde sağlanan gelişmeler gibi öğeler etkili olmuştur. 1970–2017 yılları arasında uluslararası tohum ticareti 12 kat artmıştır.

ISF verilerine göre, 1970'li yılların sonunda yaklaşık 1 milyar USD civarında olan uluslararası tohum ticareti, 1980'li yılların ortasından itibaren hızla artmaya başlamıştır. 2017 yılı itibariyle uluslararası toplam tohum ticareti yaklaşık 12 milyar USD'ye ulaşmıştır. Bu artış trendi halen aynı hızla devam etmekte olup, uluslararası tohum ticaretinin en önemli ayağını sırasıyla Hollanda, Fransa ABD ve Almanya oluşturmaktadır.

Türkiye'de ilk bitki ıslah çalışmaları ve kaliteli tohum üretimleri 1926 yılında tohum ıslah istasyonlarının kuruluşu ile başlamıştır.

4.Türkiye'de Tohumculuk Sektörünün Görünümü

4.1.Türkiye Tohumculuk Endüstrisinin Gelişimi

Türkiye, kıtaları birbirine bağlayan stratejik konumu, genç nüfusu, bereketli toprakları ve eşsiz iklimi ile önemli bir tarım potansiyeline sahiptir. Ülkemizde tarım sektörü, insanların beslenmesi, istihdamı, ekonomiye katkısı ve ihracat potansiyeli bakımından büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de ilk bitki ıslah çalışmaları ve kaliteli tohum üretimleri 1926 yılında tohum ıslah istasyonlarının kuruluşu ile başlamış ancak, 1950'lere gelinceye kadar yalnızca serin iklim tahıllarına odaklanan çeşit geliştirme ve tohum üretim çalışmaları ile sınırlı kalmıştır. İzleyen yıllarda kamu araştırma programlarına hem daha çok sayıda tohum türü ve çeşidi dahil edilmiş hem de üretilen tohumların miktarı artırılmıştır.

Türkiye'de, 1980'li yılların başlarında tohumculuk sektörü ile ilgili temel politikalarda önemli değişiklikler yapılarak, kamu esaslı bir tohum tedarik sisteminden özel girişimi esas alan bir tohum endüstrisi modeline geçilmiştir. Ekonominin serbestleştirilmesi ve tohumluğun dış ticaretteki kısıtlamalarının kaldırılması sonucunda özel sektör yatırımlarının önü açılmış, yerli veya yabancı pek çok tohumculuk firması ya doğrudan ya da ortaklıklar yoluyla sektöre girmiştir. Sonuçta özel tohumculuk firmalarının sayısı, kapasitesi ve faaliyetleri kısa sürede hızla artarak ulusal tohumculuk endüstrisi özel sektör ağırlıklı bir konuma gelmiştir.

Türkiye tohum tedarik sistemi içerisinde kamu tohumculuk kuruluşları halihazırda buğday, arpa ve bazı yem bitkileri gibi kendine döllenen bitkilere odaklanan sınırlı bir üretim ve dağıtım faaliyeti içerisindedir. Son yıllar itibariyle, özel tohumculuk şirketleri bu türlerde de pazar paylarını önemli ölçüde arttırmaya başlamışlardır. Türkiye'de Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2020 yılı itibariyle yetkilendirilmiş 754 tohumculuk kuruluşu bulunmaktadır. Büyük bir kısmını özel sektör firmalarının oluşturduğu bu kuruluşlar arasında sermaye yapısı, istihdam durumu, üretim ve işleme kapasitesi, çeşit geliştirme ve temini, ürün yelpazesi ve endüstriyel entegrasyon derecesi bakımından önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Grafik 1. Dünya Tohum Ticareti (Milyon USD)

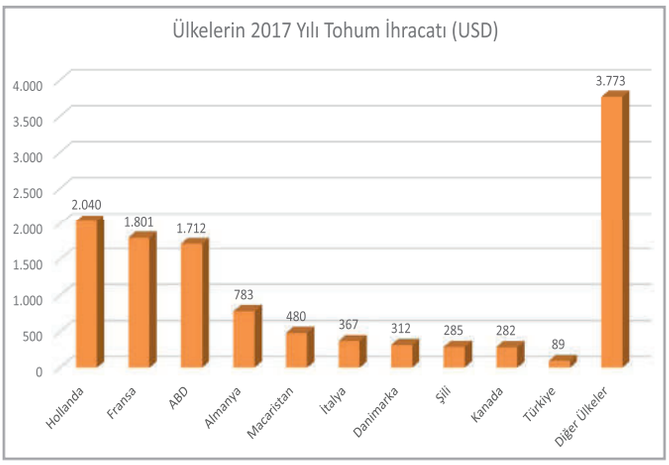

Kaynak: ISF

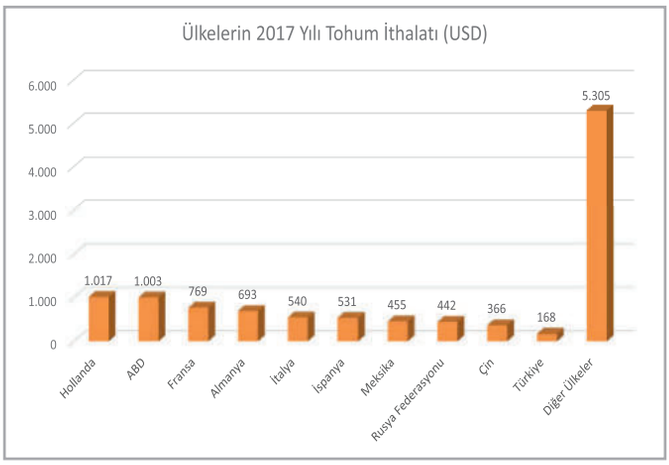

Kaynak: ISF

Türkiye çok uzun zamandan beri küresel ve bölgesel tohumculuk organizasyonları ile yakın temas ve etkileşim içerisindedir. Ülkemiz 1963 yılında ISTA (Uluslararası Tohum Test Birliği), 1968 yılında ise (tarla bitkileri ve yem bitkileri kategorilerinde olmak üzere) OECD (Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı) sertifikasyon sistemine dahil olmuştur.

Cumhuriyetle birlikte başlayan tohumculuk çalışmaları son yıllarda yeni bir boyut kazanmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan 2004 yılına kadar yaşanan gelişmeler sonucunda tohumculukla ilgili mevzuat ihtiyaçlara cevap veremediği için ülkemizde 2004 yılında "5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun" ve 2006 yılında "5553 sayılı Tohumculuk Kanunu" kabul edilerek, sektörün işleyişine yönelik olarak hukuksal alt yapıda bir takım düzenlemeler yapılmasıyla bu kanunla ilgili olarak kurulan alt birlikler tarımsal anlamda güçlü kurumlar olarak çalışmalar yapmaktadır. Bu kanunlarla, bitkisel üretimde verimliliği ve kaliteyi artırmak, tohumlara kalite güvencesi sağlamak, tohum ticaretini ve sektörü yeniden düzenlemek hedeflenmiştir. Böylece, ilk kez sertifikalı tohum üreticilerine destek verilmeye başlanmış, tarla bitkileri, bağ-bahçe bitkileri, orman bitki türleri ve diğer bitki türleri çoğaltım materyaline ait çeşitlerin ve genetik kaynakların kayıt altına alınması, tohumlarının üretimi, sertifikasyonu, ticareti, piyasa denetimi ve kurumsal yapılanmaları ile ilgili düzenlemelerin yapılması sağlanmıştır.

4.2. Türkiye Tohum Ticareti

Türkiye'de özel sektör tohumculuğu oldukça yenidir. 1980 yılından önce ülkede yalnızca iki özel şirket faaliyet göstermekte ve bunların toplam sertifikalı tohum ticareti içerisindeki payları %2 civarında iken her türlü tohum üretim ve dağıtımı kamu kuruluşları tarafından yapılmakta ve fiyatlar Devlet tarafından belirlenmekteydi. Üreticiler tarafından kullanılan çoğu türlerde mahsulden tohum kullanımı yaygındı ve hibrit tohum kullanımı bilinmiyordu. Kamu tarafından hemen hemen bedelsiz dağıtılan ticari tohumların genetik kaliteleri genelde çok düşüktü ve "tohum ticareti hacmi" yok denecek kadar azdı.

1982 ile 1985 yılları arasında bir dizi yasal düzenleme ile tohumculuk faaliyetleri serbest bırakıldıktan sonra ülkemiz tohumculuk endüstrisi hızla büyüyerek, tohumculuk sektörünün 2019 yılı ticaret hacmi 2,1 milyar USD'ye ulaşmıştır (TUİK 2020). Hükümet politikalarına bağlı olarak, tohumculuk pazarımızda önümüzdeki yıllarda özellikle yem bitkileri ve serin iklim tahıllarında artışlar görülecektir. Türkiye tohumculuk pazarını oluşturan en önemli ürün bileşenleri tahıllar, endüstri ve yem bitkileri ile sebzelerdir.

Türkiye'de Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2020 yılı itibariyle yetkilendirilmiş 754 tohumculuk kuruluşu bulunmaktadır.

4.3. Türkiye Tohum Dış Ticareti

Türkiye'de 1980 öncesinde hem ithalatta hem de ihracatta son derece sınırlı bir tohum dış ticareti söz konusu olmuştur. Toplam bir kaç milyon dolarlık bir hacme sahip olan tohum ithalatı büyük ölçüde kamu kuruluşları tarafından yapılmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre Türkiye'nin 2002 yılında tohum ithalatı 55,3 milyon USD iken 2019 yılında 177,3 milyon USD'ye ulaşmıştır. 2019 yılı tohum ithalat değerinin en önemli kalemini %53 ile sebze tohumu oluştururken, bunu %13 ile hibrit mısır, %7 ile patates, %5,6 ile ayçiçeği, %5,3 ile şekerpancarı izlemekte ve kalan %23,1'ini ise diğer çeşitler oluşturmaktadır. Mısır tohumunun ithalatı, ağırlıklı olarak hibrit tohum üretiminin yurt içerisinde yapılabilmesi için ihtiyaç duyulan elit ve anaç kademedeki tohumları kapsamaktadır.

Tablo 1. Türkiye'nin İthal Ettiği Tohum Miktarı (ton) ve Değerleri (1.000 USD)

Ürünler	İthalat											
	Miktarı (Ton)						Parasal Değeri (000 $)					
	2002	2012	2016	2017	2018	2019	2002	2012	2016	2017	2018	2019
Buğday	129	612	1.193	619	371	449	46	726	981	640	373	397
Arpa	0	93	106	317	455	175	0	114	175	239	423	198
Mısır	784	2.667	3.535	3.179	3.288	4.861	2.442	18.165	17.787	18.663	16.749	23.003
Çeltik	0	1	47	205	302	90	0	1	69	233	248	86
Pamuk	166	60	8	38	114	34	241	190	40	145	399	185
Ayçiçeği	177	157	1.292	752	555	536	2.190	5.299	13.260	12.032	10.814	10.046
Kanola	50	152	130	52	163	156	0	1.109	1.102	406	863	905
Soya	6	0	0	0,2	4	0	4	2,3	3,9	2,1	6,9	0,9
Yerfıstığı	0	0	0	0,02	0	0	0	0	0	10	0	0
Patates	14.147	18.997	26.386	16.255	18.746	16.564	6.826	14.822	19.286	10.857	14.087	12.250
Şeker pancarı	86	159	772	409	466	506	0	5.146	9.451	8.445	8.362	9.406
Yem bitkileri	403	2.763	6.387	9.028	7.809	2.265	426	9.880	11.111	13.474	16.045	6.971
Çim ve çayırotu	2.131	3.848	4.765	5.608	5.622	7.089	3.047	8.464	9.572	10.674	12.321	9.000
Sebze bitkileri	1.148	1.223	1.057	972	1.145	1.598	40.070	128.217	111.380	108.730	89.715	93.845
Diğerleri	0	2.429	3.813	1.854	1.130	2.881	0	5.513	7.911	4.452	8.448	11.040
Genel Toplam	**19.227**	**33.161**	**49.491**	**39.288**	**40.170**	**37.204**	**55.292**	**197.648**	**202.127**	**189.002**	**178.854**	**177.333**

Kaynak: TOB

Türkiye'de 1980 öncesinde tohum ihracatı neredeyse yok denilecek kadar azdır. Ancak, zaman içerisinde tohum ihracat kapasitesi önemli bir gelişme göstermiştir. TİGEM işletmelerinde özel sektör firmaları ile yapılan ortak tohum üretimleri buna büyük katkı sağlamaktadır.

2019 yılı tohum ihracat değerinin en önemli kalemini %45 ile ayçiçeği tohumu oluştururken, bunu %18 ile hibrit mısır, %15 ile sebze bitkileri ve kalan %22'sini ise diğer çeşitler oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi toplam ihracatın yaklaşık % 85'i tarla, % 15'i ise sebze bitkisi türlerine aittir. Tarla bitkilerinde başlıca ihracat kalemleri ayçiçeği, mısır ve buğday olup ihracatın yapıldığı başlıca ülkeler ise Almanya, İngiltere, Irak, İtalya, ABD, ve İspanya'dır.

Ülkemizin 2002 yılında 17,3 milyon USD olan tohum ihracatı, 2019 yılında 155,4 milyon USD'ye çıkarak yaklaşık 9 kat artış göstermiştir.

Son yıllarda ülkemizde üretilen patates, yem bitkileri, çayırotu, mısır, ayçiçeği ve pamuk sertifikalı tohumları yüksek kaliteye sahip olması nedeniyle dış pazarda her yıl artan oranda rağbet görmekte, bunun yanında domates, biber, salatalık, kavun, karpuz olarak sebze tohumluğu ihracatı da artmaktadır.

Tablo 2. Türkiye'nin İhraç Ettiği Tohum Miktarı (ton) ve Değerleri (1.000 USD)

Ürünler	İhracat											
	Miktarı (Ton)						Parasal Değeri (000 $)					
	2002	2012	2016	2017	2018	2019	2002	2012	2016	2107	2018	2019
Buğday	20	9.768	19.800	4.789	31.904	35.524	0	6.773	7.764	1.955	11.493	16.543
Arpa	0	48	1.727	224	11.577	2.772	0	25	697	80	2.160	919
Mısır	4.694	9.628	15.698	8.976	17.696	11.993	10.856	29.184	39.058	24.396	26.085	28.632
Çeltik	0	11	6	16	1	24	0	15	8	16	1	18
Pamuk	1.854	4.113	1.413	2.833	2.999	2.917	3.531	8.024	3.778	7.453	7.923	7.382
Ayçiçeği	1.416	11.646	16.312	19.385	19.709	17.669	2.526	59.569	73.399	76.308	72.086	70.234
Kanola	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Soya	0	15	93	614	163	181	0	27	103	1.213	284	344
Yerfıstığı	0	0	0	0	22	51	0	0	0	0	86	170
Patates	0	149	833	4.751	14.026	846	0	67	393	1.395	3.685	331
Şeker Pancarı	0	6	237	124	16	51	0	334	1.847	876	26	2.466
Yem Bitkileri	1	393	473	740	979	519	0	1.191	1.069	992	1.114	721
Çim ve Çayırotu	27	250	72	96	896	209	90	1.160	270	350	1.044	431
Sebze Bitkileri	100	240	362	333	730	747	317	12.279	22.433	19.602	20.216	23.737
Diğerleri	0	1.170	1.195	1.197	2.068	1.200	0	2.148	2.630	2.441	5.490	3.499
Genel Toplam	**8.112**	**37.437**	**58.223**	**44.078**	**102.786**	**74.703**	**17.320**	**120.796**	**153.449**	**137.077**	**151.693**	**155.427**

Kaynak: TOB

4.4. Dünya ve Türkiye Tohum Ticaretinin Karşılaştırılması

Türkiye'nin 2002 yılındaki tohum ithalatı değeri 55,3 milyon USD iken 2019 yılında %221 artarak 177,3 milyon USD' ye ulaşmıştır. İhracatı ise 2002 yılında 17,3 milyon USD iken 2019 yılında %798 artarak 155,4 milyon USD' ye yükselmiştir. Bu durum ihracatın ithalata göre daha fazla bir artış trendinde olduğunu göstermektedir. Ülkemizin tohum ihracatının ithalatı karşılama oranı 2002 yılında %31 iken bu oran 2019 yılında %88'e yükselmiştir.

Tablo 3. Türkiye'nin tohum ithalat ve ihracat değeri (1.000 USD)

Tablo 3. Türkiye'nin tohum ithalat ve ihracat değeri (1.000 USD)

	2002	2012	2016	2017	2018	2019
İthalat	55.292	197.648	202.127	189.002	178.854	177.333
İhracat	17.320	120.796	153.449	137.077	151.693	155.427
Fark	37.972	76.852	48.678	51.925	27.161	21.906
İhracatın ithalatı karşılama oranı (%)	31	61	76	73	85	88

Kaynak: TOB

Grafik 2. Türkiye'nin Tohum İthalat ve İhracat Değeri (1.000 USD)

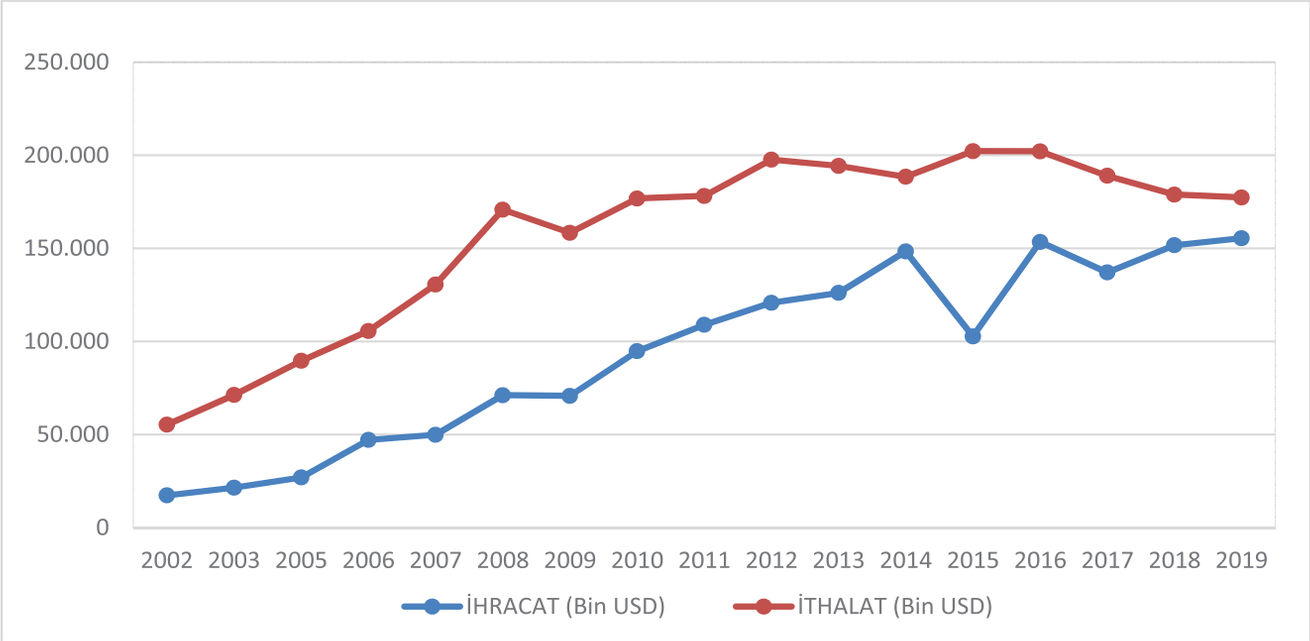

Kaynak: TOB

4.5. Türkiye'nin Sertifikalı Tohum İhtiyacı ve Karşılanma Oranları

TÜİK verilerine göre; 2019 yılı bitki türlerinin ekiliş alanları baz alınarak Türkiye'nin sertifikalı tohum ihtiyaçları aşağıdaki tabloda hesaplanmıştır.

Tablo 4. Türkiye Tarım Arazilerinin Ekiliş Alanlarına Göre Dağılımı

	Ürün Gurubu Alan (Dekar)	2019
1	**Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler**	**158.323.206**
	Tahıllar	107.721.600
	Kuru Baklagiller	9.031.893
	Yağlı Tohumlar	9.236.363
	Tekstilde Kullanılan Bitkiler	4.778.866
	Yem Bitkileri	20.973.812
	Diğer Bitkisel Ürünler	5.321.226
	Parfümeri Eczacılık vb. Alanlarda Kullanılan Bitkiler ve Yem Bitkileri Tohumu	1.259.446
2	**Sebze**	**7.899.063**
3	**Meyve Alanı**	**35.250.703**
4	**Nadas Arazisi**	**33.873.817**
5	**Süs Bitkileri**	**52.429**
	Toplam	**235.399.218**

Kaynak: TUİK (Alanlara II. Ürün ekilişleri dahildir.)

Tablo 5. Türkiye Sertifikalı Tohum İhtiyaçları (ton) 2019

TÜRLER	Ekiliş Alanı * (dekar)	Ekim Normu (kg/da)	Tohumluk İhtiyacı (ton)
Buğday	68.463.271	20	1.369.265
Arpa	28.690.715	20	573.814
Tritikale	641.010	20	12.820
Çavdar	1.121.642	20	22.433
Yulaf	1.098.227	20	21.965
Hububat Toplamı	**100.014.865**	**20**	**2.000.297**
Hibrit Mısır	6.388.287	3	19.165
Çeltik	1.264.190	20	25.284
Hibrit Ayçiçeği	7.526.318	0,4	3.011
Soya	352.947	9	3.177
Aspir	158.601	1	159
Kanola (Kolza)	525.146	1	525
Yerfıstığı	424.211	5	2.121
Ş. Pancarı	3.101.000	0,4	1.240
Pamuk	4.778.681	2	9.557
Nohut	5.205.951	10	52.060
Kuru Fasulye	889.385	10	8.894
Mercimek	2.823.877	10	28.239
Yonca**	6.412.128	2	3.206
Korunga**	1.752.763	8	4.674
Fiğ	3.914.980	9	35.235
Patates	1.408.967	300	422.690

(*) Kaynak: TUİK

(**) Yonca ekiliş alanlarının 4 yılda bir ve korunga ekiliş alanlarının 3 yılda bir yenilenmesi esas alınmıştır.

Tablo 6. Türkiye Tohum Dağıtım Miktarları (ton)

Türler	2002	2012	2016	2017	2018	2019
Buğday	80.089	318.768	469.631	504.271	395.125	448.882
Arpa	4.127	43.207	98.007	119.567	140.243	174.709
Mısır	14.547	25.835	59.055	70.167	47.821	37.757
Çeltik	897	8.617	12.999	10.696	10.866	9.952
Ayçiçeği	3.072	3.243	13.718	12.103	5.874	11.469
Soya	796	2.233	3.571	3.487	3.071	3.779
Yerfıstığı	1	147	206	197	138	162
Şekerpancarı	3.177	1.319	2.490	2.248	2.268	1.614
Patates	26.000	204.333	257.146	269.684	281.109	271.684
Pamuk	10.776	19.021	13.225	17.881	22.257	23.588
Nohut	166	1.239	3.968	10.567	31.682	35.618
Kuru Fasülye	24	62	588	943	1.325	4.432
Mercimek	1	894	14.504	12.289	22.010	35.670
Kanola (Kolza)	30	164	171	64	172	197
Sebze	2.137	3.098	4.437	4.613	2.510	2.968
Yonca	416	2.274	2.356	2.968	6.608	5.456
Korunga	885	2	197	385	349	773
Fiğ	803	911	1.259	1.486	1.747	1.231
Sorghum+Sudan Otu Melezi	147	261	3.680	5.070	2.185	3.179
Yemlik Pancar	44	63	66	63	21	3
Yem Şalgamı	0	12	56	12	11	19
Çim Ve Çayırotu	2.236	3.806	4.834	5.885	5.133	7.246
Susam	3	0	-2	0	1	57
Aspir	0	250	772	935	361	286
Diğerleri	0	2.876	12.559	12.163	17.562	16.303
Toplam	**150.374**	**642.635**	**979.493**	**1.067.744**	**1.000.449**	**1.097.034**

Kaynak: TOB

Tablo 7. Türkiye'de Sertifikalı Tohum Üretimlerinin İhtiyaçları Karşılama Oranı

TÜRLER	2002			2018			2019		
	Üretim (ton)	İhtiyaç (ton)	Karşılama Oranı (%)	Üretim (ton)	İhtiyaç (ton)	Karşılama Oranı (%)	Üretim (ton)	İhtiyaç (ton)	Karşılama Oranı (%)
Buğday	80.107	1.620.000	4,9	426.658	1.459.854	29,2	483.957	1.369.265	35,3
Arpa	4.376	602.001	0,7	151.365	522.388	29,0	177.306	573.814	30,9
Hibrit Mısır	15.896	11.840	134,3	62.230	17.757	350,5	44.889	19.165	234,2
Çeltik	1.293	20.025	6,5	10.565	21.028	50,2	9.886	25.284	39,1
Hibrit Ayçiçeği	4.575	2.336	195,8	25.028	2.938	851,9	28.602	3.011	949,9
Soya	595	947	62,8	3.230	2.956	109,3	3.960	3.177	124,6
Aspir	0	215	0	361	247	146,2	289	159	181,8
Kanola	20	328	6,1	9	378	2,4	41	525	7,8
Yerfıstığı	1	1.267	0,1	160	2.217	7,2	213	2.121	10,0
Ş. Pancarı	1.421	1.298	109,5	1.818	1.229	147,9	1.159	1.240	93,5
Pamuk	11.585	8.400	137,9	25.141	10.373	242,4	26.471	9.557	277,0
Nohut	198	45.594	0,4	31.990	51.442	62,2	35.643	52.060	68,5
Kuru Fasulye	29	9.492	0,3	1.032	8.480	12,2	3.925	8.894	44,1
Mercimek	14	18.939	0,1	22.011	27.723	79,4	35.670	28.239	126,3
Yonca	269	2.846	2,4	3.000	3.176	94,5	3.501	3.206	109,2
Korunga	411	4.024	3,4	307	4.846	6,3	773	4.674	16,5
Fiğ	1.246	42.260	2,9	1.572	34.825	4,5	1.526	35.235	4,3
Patates	21.375	434.456	4,9	276.390	407.812	67,8	255.966	422.690	60,6

Kaynak: TOB

5. TİGEM'in Sektör İçindeki Yeri

5.1. TİGEM'in Kuruluşu

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi bir İktisadi Devlet Teşekkülüdür. TİGEM geçmişte, Zirai Kombinalar, Hara ve İnekhaneler ile Devlet Üretme Çiftlikleri adı altında faaliyetlerini sürdürmüş, Devlet Üretme Çiftlikleri ile Hara ve İnekhanelerin birleştirilmesi sonucunda, 1984 yılında Kamu İktisadi Kuruluşu (KİK) olarak faaliyetine başlamış ve Teşebbüsün kurumsal yapısı 1994 yılında İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT) statüsüne dönüştürülmüştür.

TİGEM'in diğer kolunu oluşturan Zirai Kombinalar ve Devlet Ziraat İşletmeleri ise cumhuriyetin ilk yıllarında kurulmuştur. 1937 yılında kurulan Zirai Kombinalar ordunun ve gerektiğinde halkın gıda ihtiyacını karşılamak amacıyla ülkemizin değişik bölgelerindeki hazineye ait boş araziler seçilmiş ve buralar çiftlik haline getirilmiştir. Devlet Ziraat İşletmeleri ise, modern tarım tekniklerinin uygulanması, tarım sanayinin geliştirilmesi ve bu konularda çiftçilere önderlik ve öğreticilik görevi yapması amacıyla Atatürk'ün muhtelif tarihlerde kurduğu çiftlikleri devlete bağışlamasıyla kurulmuştur. Bu çiftlikler, 1950 yılında Zirai Kombinalarla, "Devlet Üretme Çiftlikleri" bünyesinde birleştirilmiştir.

İmkânların, bilgi ve tecrübenin birleştirilerek, hizmetin geliştirilmesi ve genişletilmesi amacıyla kurulmuş olan TİGEM, kamuda tarım ve hayvancılık (tohumculuk ve damızlık) konularında çalışan işletmeleri bir çatı altında toplamış bulunmaktadır.

TİGEM'in bir kolunu oluşturan haralar, ordunun ve sarayın iaşe ihtiyacını karşılamak ve at yetiştirmek üzere Osmanlı Devletinin ilk yıllarında kurulmuştur. Sermayesinin tamamı Devlete ait olan TİGEM, faaliyetlerine iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermektedir.

5.2. TİGEM'in Kuruluş Amacı ve Faaliyet Konuları

TİGEM, tarım ve tarıma dayalı sanayinin ihtiyacı olan her türlü mal ve hizmetleri üretmek amacıyla kurulmuştur.

TİGEM' in faaliyet konuları ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir.

a) Ülkenin bitkisel ve hayvansal üretimini artırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek amacıyla yetiştirdiği tohum, fidan, fide ve benzeri mallar ile ürettiği damızlık hayvan ve spermaları yetiştiricilere intikal ettirmek,

b) İşletmelerde elde edilecek hayvansal ve bitkisel ürünlerle birlikte çiftçilerden alacağı ürünleri kıymetlendirmek için tesisler kurmak, kurdurmak, kurulanlara iştirak etmek,

c) Bitkisel ve hayvansal üretim, yetiştirme, ıslah konularında araştırmalar yapmak, yaptırmak ve gerektiğinde diğer ıslah ve araştırma kuruluşları ile işbirliği yapmak,

ç) Ürettiği her türlü ürün ve hizmet konuları ile ilgili olarak çevre çiftçisi ve çiftçi örgütleri ile üretim ve tanıtım amaçlı işbirliğine girmek,

d) Amaç ve faaliyetlerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu her türlü mal ve hizmeti yurt içi ve yurt dışından temin etmek,

e) Yurt içi ve yurt dışındaki kişi ve kuruluşlarla işbirliği yaparak her türlü mal ve hizmeti temin etmek, bunları pazara hazırlayarak iç ve dış pazarlarda değerlendirmek,

f) Üretim ve işletme faaliyetlerinde bulunmak ve tesislerini kurmak üzere özel ve tüzel kişilerden yer kiralamak, kiraya vermek,

g) İşletme ünitelerinde zaman içinde fonksiyonunu yitirmiş kümes, ahır, depo, sundurma ve benzeri binaların yıpranmaya terk edilmemesi ve ekonomiye kazandırılması için, işletme bütünlüğüne zarar vermemek kaydıyla özel veya tüzel kişilere kiraya vermek,

ğ) Faaliyet konuları ile ilgili üretim ve işletme tesisleri kurmak üzere yurt içi ve yurt dışı özel ve tüzel kişi ve firmalarla işbirliği yapmak, ortaklık kurmak ve faaliyete geçmesini sağlamak,

h) Yurt içi ve yurt dışı firmalarla patent, lisans, teknik beceri ve benzeri anlaşmalar yapmak, bilgi ve teknolojiyi mer'i mevzuata göre satmak ve satın almak,

ı) İşletme yönetimi, proje araştırma, fizibilite ve benzeri mühendislik hizmetlerini yapmak ve yaptırmak,

i) Çalışma konuları ile ilgili beceri kazandırma seminerleri ve kursları düzenlemek veya düzenletmek.

5.3. TİGEM'de Tohumculuk Faaliyetinin Gelişimi

Türkiye'de tarımsal üretimin öncü kuruluşu olan Zirai Kombinalar, kuruluş yılı olan 1937'den itibaren temin ettiği zirai alet ve makinelerle halkın elinde bulunan arazilerin sürülmesi, ekilmesi ve hasat edilmesi konularında destek sağlarken, buğday ve arpa tohumlarının seçiminde özen göstermiştir.

Ülkemizde modern tarım tekniklerinin uygulanması, tarım sanayinin geliştirilmesi ve bu konularda çiftçilere önderlik ve öğreticilik görevi yapması amacıyla kurulan Devlet Ziraat İşletmeleri 1937–1950 yılları arasında kamu hizmeti sunmuş ve hububat üretiminin artırılması için çalışmıştır.

1950 Tarım Bakanlığına bağlı olarak, Zirai Kombinalar ve Devlet Ziraat İşletmeleri varlıklarının aynı çatı altında toplanması ile Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ülkemiz çiftçilerinin bitkisel üretimini artırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek amacıyla sistemli olarak 1950 yılından itibaren tohum üretim faaliyetlerine başlanılmıştır. Ülkemizin tohum tedarik sistemi içerisinde buğday ve arpa tohumlarının yanında yem bitkileri gibi kendine döllenen bitkilere odaklanan bir üretim ve dağıtım faaliyeti yürütülmüştür.

Devlet Üretme Çiftlikleri, kuruluşundan itibaren 1980'li yıllara kadar ülkemizin tohum tedarik ve dağıtım sistemi içerisinde en büyük paya sahip kamu kuruluşu olarak faaliyetini sürdürmüştür. Tarımsal Araştırma Enstitüleri ve ziraat fakülteleri tarafından ıslah edilen yeni türdeki bitki tohumlarının, Devlet Üretme Çiftlikleri arazilerinde üretimlerinin yapılmasının yanında bu işletmelerin çevresindeki büyük ölçekli çok sayıdaki vatandaş arazilerinde sözleşmeli olarak üretim gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde işletmelerin sahip olduğu modern tohum hazırlama tesislerinde tohumlar hazırlanarak ülkemiz çiftçilerine dağıtımları gerçekleştirilmiştir.

Devlet Üretme Çiftlikleri, ülkemizde 1950-1984 yılları arasında buğday, arpa, yulaf, çavdar, yonca, korunga, fiğ, pamuk, mısır ve ayçiçeği tohumlarının üretimi ve dağıtımı konusunda tek kuruluş olarak faaliyetini sürdürmüştür. Ülkemizde açığı bulunan diğer türlerdeki bitki tohumlarının üretimi ve dağıtımının yanında ülkemizde yetişebilecek her çeşit meyve ve sebze fidan ve fidelerinin üretimlerini de gerçekleştirerek dağıtımlarını sağlamıştır.

Devlet Üretme Çiftlikleri ile Hara ve İnekhanelerin taşınmazlarının bir çatı altında birleştirilmesi ile 1984 yılında kurulan Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Ana Statüsü ile belirlenmiş birinci görevi, **Ülkemizin bitkisel üretimini artırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek amacıyla ürettiği tohum, fidan, fide ve benzeri malları yetiştiricilere intikal ettirmektir.**

TİGEM, kuruluş tarihinden itibaren, ülkemiz tarım sektörünün en önemli girdisi durumunda olan, özellikle 1980 yılından sonra gelişen ülkemiz tohumculuk sektörünün iştigal etmediği veya yetersiz kaldığı ve ülkemizde açığı bulunan bitki türlerindeki tohumların üretimlerinin gerçekleştirilmesi ve çiftçilerimize dağıtımlarının yapılması ana ekseninde faaliyetlerini sürdürmektedir.

5.4. Ülkemiz Çiftçilerinin Sertifikalı Tohum Kullanımının Artırılmasına İlişkin Yürütülen Faaliyetler

08/07/1948 tarihli ve 5254 sayılı Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohum Verilmesi Hakkında Kanun ile;

1) Mahsulü en az %40 nispetinde zarara uğrayıp elinde tohumluğu kalmamış ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından veya Tarım Kredi Kooperatiflerinden tohum kredisi alamayacak halde bulunmuş olan,

2) Mahsulü %40 tan daha az nispette zarar görmüş fakat elinde tohumluğu kalmamış ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından veya Tarım Kredi Kooperatiflerinden tohum kredisi sağlayamamış ve bu yüzden zirai işletmesini yürütemeyecek hale gelmiş bulunan,

3) Mahsulü zarara uğramamış olmakla beraber elinde olmayan herhangi sebeple fakr-u zarurete duçar olarak tohumluğunu dahi tedarike ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından veya Tarım Kredi Kooperatiflerinden tohum kredisi almaya imkân bulamayan ve bu sebeple çiftçiliği bırakacak hale düşen, çiftçilere, Ziraat Bankası eliyle ödünç ve faizsiz olarak buğday, arpa, mısır, çavdar, yulaf tohumları ve gerekli hallerde diğer çeşit tohumları dağıtmaya Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

Devlet Üretme Çiftlikleri ve sonrasında TİGEM, ürettiği tohumların %50 den fazlasını bu Kanun çerçevesinde dağıtmıştır. Ancak, 20/06/2001 tarihli ve 4684 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile ve 5254 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması ile birlikte 2001 ve 2002 yıllarında ülkemiz sertifikalı hububat tohumluğu kullanımı azalmıştır.

Ülkemizde sertifikalı tohum kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla 2004 yılında önemli uygulamalar getirilmiştir. Bunlar;

- Tohum fiyatları makul bir seviyede tutularak, çiftçilerimize destek verilmiştir,
- Tanıtım çalışmalarına hız verilerek, çiftçilerimiz sertifikalı tohum konusunda bilgilendirilmiş ve bilinçlendirilmiştir,
- TİGEM'de Özel Bayilik Sistemi devreye sokulmak suretiyle, çiftçilerin tohum temini kolaylaştırılmıştır.

Bu çalışmaların sonucunda sertifikalı hububat tohumluğu dağıtım miktarı, TİGEM tarihindeki en yüksek değere ulaşmıştır.

TİGEM, bir İktisadi Devlet Teşekkülü olmanın gerekliliğine uygun olarak, Ana Statüsü ile kendisine verilmiş en önemli görevlerden olan ülkemiz tarım sektörünün en önemli girdilerinden sertifikalı tohum üretim ve dağıtımındaki etkinliğini daha da artırarak sürdürmesi amacıyla 2009 yılından itibaren önemli projeleri uygulamaya koymuştur.

Ülkemiz coğrafyasının önemli bir kısmının kurak ve yarı kurak iklime sahip olması, bitkisel üretim için ihtiyaç duyulan yeterli yağışın alınamaması sulamanın önemini ortaya koymaktadır. Sulama tekniklerinin amacına uygun kullanılması toprağın korunmasının yanı sıra üretimde kalite ve verim artışının sağlanmasında son derece önemlidir.

Bu amaçla, mevcut iklim yapısının bitkisel üretime olan olumsuz etkisini azaltmak ve üretimi garanti altına almak için su potansiyeli olan işletmelerde sulu tarım alanlarını artırmak, mevcut yüzey sulama sistemlerinin basınçlı sulama sistemlerine dönüştürülmesini sağlamak net bir zaruret olarak karşımıza çıkmaktadır.

TİGEM, işletmelerinde 2009-2019 yıllarında yapılan sulama yatırımlarıyla toplam 729.000 dekar arazi modern basınçlı sulama sistemleriyle sulamaya açmış, sulu tarım arazisini 210.000 dekardan 939.000 dekara çıkarmıştır. Sulu tarım arazilerinin artırılmasıyla birlikte ülkemizin sertifikalı hububat tohumu ihtiyacının önemli bir kısmını üretebilecek kapasiteye ulaşılmıştır. Bunun yanında özel sektör tohumculuk firmalarının büyük ölçekli sulu tarım arazi ihtiyaçları da karşılanarak, işbirliği kapsamında hibrit ayçiçeği, mısır, patates, sebze, yem bitkileri sertifikalı tohumları ile hastalıklardan ari meyve fidanı üretimleri artırılarak sürdürülmektedir.

Tohumda kalite ve kapasite artırımı kapsamında TİGEM işletmelerinde 2009-2018 yılları arasında 160 ton/saat kapasiteli 9 adet otomatik tohum hazırlama tesisi kurulmuştur.

Çiftçilerimize dağıtılacak sertifikalı tohumların kısa sürede hazırlanması, tohumluğun sevkiyatında zaman kaybına mahal verilmemesi ve işçilikten azami tasarrufun sağlanması amacıyla 2012-2017 yıllarında Altınova, Gözlü, Malya, Karacabey, Konuklar, Çukurova ve Polatlı işletmelerinde 1'er adet, Ceylanpınar İşletmesinde 3 adet olmak üzere toplam 10 adet otomatik paketleme, barkodlama, paletleme ve forklift ile istifleme sistemleri kurulmuştur.

TİGEM, tüm bu yatırımları gerçekleştirirken, verimlilik, kalite ve maliyet unsurları arasındaki dengeyi bilimsel zeminde kurmuş, maliyet azaltıcı ve satış artırıcı tedbirleri yerinde ve zamanında almıştır. Kuraklık riskinin olumsuz etkilerini ortadan kaldıracak tedbirler bağlamında sulu tarım alanlarını artırmış, daha sağlıklı bir üretim planlaması yaparak, ileri teknik ve teknolojilerin uygulamaya konulmasını sağlamıştır.

TİGEM'de son yıllarda yapılan yatırımlarla, tohum hazırlama tesis kapasitesi 335 ton/saate ulaşmıştır. Mevcut tohum hazırlama tesislerinin modernizasyonları da sağlanarak sertifikalı tohum üretim kalitesinde uluslararası standartlara ulaşılmıştır.

5.5. TİGEM'in Sertifikalı Tohum Üretimini Yaptığı Bitki Türleri

5.5.1 Serin İklim Tahılları

TİGEM, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de en fazla ekimi yapılan, insan beslenmesinde öncelikli ve özellikle Türk beslenme kültürünün vazgeçilmezi; ekmeğin hammaddesi olan buğdayın tohumculuğuna önem vermiş ve üretimlerini ağırlıklı olarak bu ürünün tohumluğuna yoğunlaştırmıştır. Serin iklim tahılları olarak buğdayın yanında arpa, yulaf ve tritikale tohumlarının üretimleri yapılmıştır.

Ülkemizde 2002 yılında 80 bin ton buğday ve 4 bin ton arpa sertifikalı tohum dağıtımı gerçekleşmiş, ülkemiz ihtiyacının buğdayda %4,9'u arpada ise %0,7'si karşılanmıştır. TİGEM aynı yılda 72 bin ton buğday ve 3,8 bin ton arpa olmak üzere toplam 76 bin ton sertifikalı hububat tohumluğu dağıtımını gerçekleştirmiş, ülkemizde dağıtılan tohumlardan buğdayda %90'ını ve arpada ise %91'ini karşılamıştır.

Ülkemizde 2019 yılında 449 bin ton buğday ve 175 bin ton arpa sertifikalı tohum dağıtımı yapılmıştır. TİGEM ise 2019 yılında 147 bin ton buğday ve 17 bin ton arpa sertifikalı tohum dağıtımını gerçekleştirmiştir. Ülkemizde 2019 yılında yapılan tohum dağıtımıyla oranlandığında TİGEM ülkemiz tohum dağıtımında buğdayda %33 ve arpada %10 paya sahip olmuştur. TİGEM'in 2002 yılına göre sertifikalı hububat tohumluğu dağıtımı 2019 yılında %118 artmasına rağmen dağıtımındaki payı 2019 yılında %26'ya düşmüştür. Bu durum son yıllarda özel sektör firmalarının da sertifikalı hububat tohumu üretimi alanında hızlı bir şekilde geliştiğini göstermektedir.

TİGEM'in sertifikalı hububat tohumu dağıtımındaki artışın temelini; tohum safiyeti ve kalitesi, etkin tanıtım, uygun fiyat politikaları, sertifikalı tohumluğun desteklenmesi ve bayilik sistemi gibi tedbirler oluşturmaktadır.

Tablo 8. Türkiye Serin İklim Tahılları Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve İhtiyacını Karşılama Oranı

Türler	2002	2012	2016	2017	2018	2019
Buğday	80.089	318.768	469.631	504.271	395.125	448.882
Arpa	4.127	43.207	98.007	119.567	140.243	174.709
Toplam	**84.216**	**361.975**	**567.638**	**623.839**	**535.368**	**623.591**
İhtiyacı Karşılama (%)	3,8	17,6	27,3	30,9	27	32,1

Kaynak: TOB

Tablo 9. TİGEM Serin İklim Tahılları Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve Dağıtımdaki Payı

Türler	2002	2012	2016	2017	2018	2019
Buğday	72.059	150.202	118.136	125.193	117.962	147.418
TİGEM'in Ülke Dağıtımdaki Payı (%)	90	47	25	25	30	33
Arpa	3.753	12.906	12.071	21.476	20.435	17.416
TİGEM'in Ülke Dağıtımdaki Payı (%)	91	30	12	18	15	10

Grafik 3. Sertifikalı Hububat Tohumu Dağıtımı

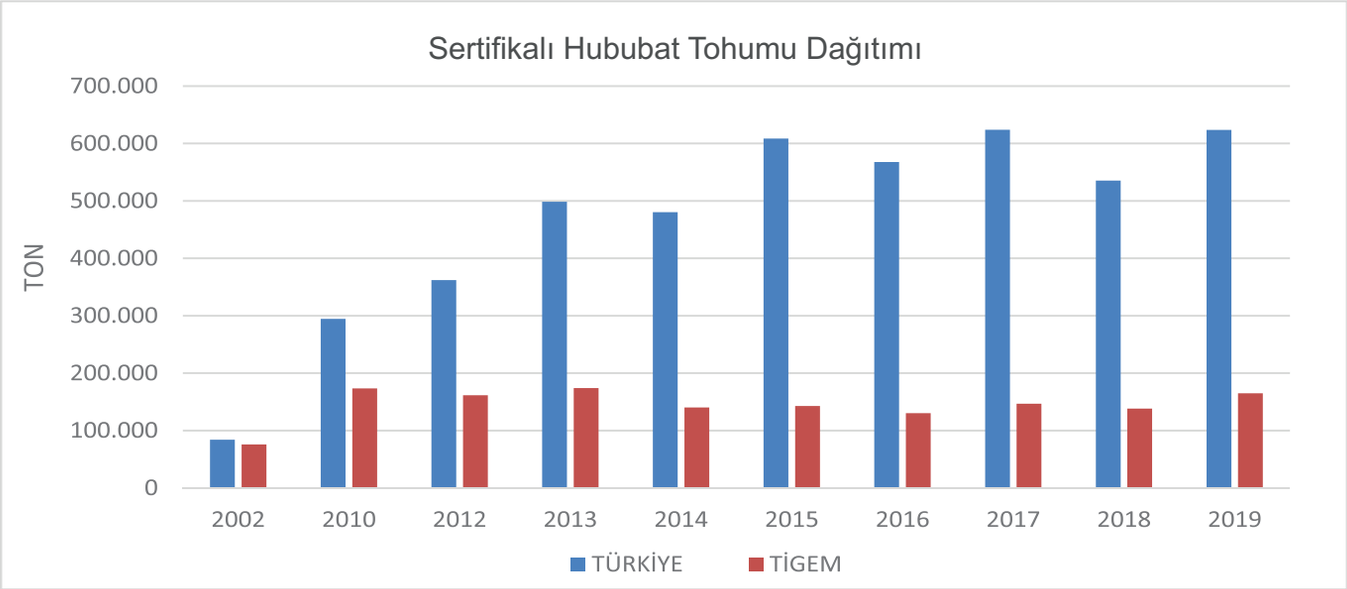

Kaynak: TOB ve TİGEM

TİGEM'in 2019 yılına ilişkin serin iklim tahılları üretimine ait bilgiler aşağıda verilmiştir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi: Bu bölgede yer alan ve TİGEM arazi varlığının %50'sine sahip olan Ceylanpınar İşletmesinde son 20 yıllık ekiliş üzerine düşen yağış ortalaması 247 mm iken, 2019 yılında 617 mm olarak gerçekleşmiştir. Buğday ekilişine 02 Ekim 2018 tarihinde başlanmıştır. Ekim dönemi boyunca alınan yağış, ekimin uzamasına sebep olmuş, tarımsal uygulamalarda sorun yaratmıştır. İşletmede 15 Eylül 2018 tarihi ile 22 Nisan 2019 tarihi arasındaki 188 günlük periyodun; toplam 94 günü (%50) yağışlı geçmiştir. Ekiliş üzerine toplam 617 mm yağış alınmıştır. Bu rakam Beyazkule ünitesinde 741 mm, Gökçayır ünitesinde 671 mm olmuştur (1 Ekim 2018-31 Mayıs 2019 arası). Bu dönemdeki son on yıllık yağış ortalaması 235 mm iken, 2018-2019 döneminde %163 oranında daha fazla olmuştur.

Ekim dönemindeki yağışlar nedeniyle; ekim işlemi uzamış, sulu tarım alanlarındaki ön bitki (mısır) hasadı geciktiği için, yerine ekilecek buğday ekimi de gecikmiş, bu alanlarda tekniğine uygun ekim işlemi de güçleşmiştir. Hasat sonunda, geç ekilen çeşitlerin ve parsellerin verimleri düşük olmuştur. Tüm sezon boyunca yağış alınması nedeniyle, üst gübreleme işlemi ve diğer bakım faaliyetlerinde zorluk yaşanmıştır. Yabancı ot, zararlı ve hastalık yoğunluğunda da artış olmuş, zirai mücadele işlerinde de güçlükler yaşanmıştır.

22 Nisan 2019 tarihinden itibaren, özellikle Mayıs/2019 ayından hasat sonuna kadar yağış alınmadığından, bu kez de yoğun şekilde kuraklık etkisi yaşanmıştır. Sıcaklık değerleri de ortalamadan 2-3 °C fazla olmuştur. Yaşanan iklim koşulları bölgedeki tüm ekilişleri olumsuz etkilemiş, hububat verimleri önemli miktarda düşmüştür.

Orta Anadolu Bölgesi: Bu bölgede yer alan ve TİGEM arazi varlığının %35'ini oluşturan Altınova, Anadolu, Gökhöyük, Gözlü, Koçaş, Konuklar, Malya ve Polatlı işletmelerinde son 20 yıllık ekiliş üzerine düşen yağış ortalaması 291,6 mm iken, 2019 yılında %7 oranında daha fazla yağış alınmış, ortalama yağış miktarı 332 mm olarak gerçekleşmiştir.

Bölgedeki işletmelerde; toplam 391.975 dekar hububat ekilişi yapılmıştır (53.927 dekar sulu, 338.048 dekar kuru). Eylül-Ekim/2018 ayları arasında ekim tamamlanmış, yağışların büyük kısmı Eylül/2018 ve Mart/2019 ayları arasında alınmıştır. Çimlenme ve bitki çıkışları zamanında gerçekleşmiştir. Nisan/2019 ayının başlarına kadar yağış bakımından sıkıntı yaşanmazken, özellikle 20 Nisan 2019 ile 8 Haziran 2019 tarihi arasındaki dönemde bölgede hemen hemen hiç yağış alınmamıştır. Sıcaklık değerleri de geçen yılların 2-3 ºC üzerinde kaydedilmiştir. Ekilişler bu durumdan olumsuz etkilenmiş, kuru alanlarda önemli miktarda verim düşüklükleri yaşanmıştır.

Sahil Bölgeleri: Bu bölgede yer alan ve TİGEM arazi varlığının %6'sını oluşturan Boztepe, Çukurova, Dalaman, Karacabey ve Türkgeldi İşletmelerinde son 20 yıllık ekiliş üzerine düşen yağış ortalaması 616,2 mm iken, 2019 yılında %21 daha az yağış alınmıştır. Bölgedeki ekiliş üzerine alınan yağış miktarı 714 mm olmuştur. Bölgede, genel olarak; yağışlar geçen yılın yağış miktarından, Trakya bölgesindeki Türkgeldi işletmesi hariç, önemli ölçüde fazladır. Sürekli ve aşırı yağış nedeniyle ekim işlemi Ocak/2019 ayına sarkmıştır. Yağış nedeniyle yabancı ot ve hastalık yoğunluğu artmıştır. Ancak, özellikle Boztepe, Çukurova ve Dalaman işletmelerinde Mayıs/2019 ayında hiç yağış alınmamıştır. Ortalama sıcaklıklar, bölgenin mevsim normallerinin 2-3 ºC üzerinde gerçekleşmiştir. Mayıs/2019 ayındaki kurak dönem ve yüksek sıcaklık özellikle erkenci çeşitlerde verimi olumsuz etkilemiştir.

Doğu Anadolu Bölgesi: Bu bölgede yer alan ve TİGEM arazi varlığının %9'unu oluşturan Sultansuyu, Kazımkarabekir ve Ulaş işletmelerinde son 20 yıllık ekiliş üzerine düşen yağış ortalaması 273,9 mm iken, 2018 yılında %4,8 civarında azalışla 261,0 mm yağış alınmıştır. Bölgede uzun süreli kar yağışı, kar örtüsü ve düşük sıcaklık değerleri etkili olmuştur. Ulaş işletmesinde yağış azlığı verimi olumsuz olarak etkilemiştir.

5.5.1.1.Buğday Üretimi

TİGEM'in 16 işletmesinde 2018-2019 sezonu için, 2018 güz döneminde; 368.387 dekarı suluda ve 493.712 dekarı kuruda olmak üzere toplam 862.099 dekar arazide buğday ekimi yapılmıştır. Ekilişlerde; 6'sı makarnalık ve 20'si ekmeklik olmak üzere toplam 26 çeşit yer almıştır. Bu ekilişin; %62'sini Ceylanpınar, %30'unu Altınova, Polatlı, Gözlü ve Malya işletmeleri, %8'ini ise diğer 11 işletmenin ekilişleri oluşturmuştur.

Hasat dönemindeki yangın nedeniyle 2019 yılında Ceylanpınar İşletmesinde 4.162 dekar, Altınova İşletmesinde de 60 dekar ve sel nedeniyle Boztepe İşletmesinde 472 dekar olmak üzere toplam 4.694 dekar buğday ekili alan terkin edilmiştir.

Dolayısıyla 2018 yılındaki 862.099 dekar buğday ekilişinden 2019 yılında 857.405 dekarı hasat edilebilmiş, toplam 251.664 ton buğday üretimi yapılarak, verim 294 kg/dekar olarak gerçekleşmiştir. Kuru tarım alanlarında ortalama verim 270,9 kg/dekar ve sulu tarım alanlarındaki ortalama verim 324,2 kg/dekar olarak gerçekleşmiştir.

TİGEM'in 14 İşletmesinde 2020 yılında hasat edilmek üzere 2019 yılı güzlük ekim döneminde, suluda 450.600 dekar ve kuruda 440.536 dekar olmak üzere toplam 891.136 dekar buğday ekimi gerçekleştirilmiş ve 300.000 ton üretim hedeflenmiştir.

Tablo 10. İşletmeler İtibariyle Buğday Üretimi

İşletmeler	2017			2018			2019		
	Hasat (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Altınova-Konya	92.743	23.685	255	89.954	15.655	174	89.827	17.654	197
Anadolu-Eskişehir	9.147	2.876	314	8.139	2.949	362	10.270	2.930	285
Boztepe-Antalya	1.157	641	554	1.042	491	472	272	107	393
Ceylanpınar-Şanlıurfa	616.140	223.698	363	494.979	164.873	333	526.020	165.636	315
Çukurova-Adana	20.362	11.520	566	17.829	8.473	475	20.396	6.544	321
Dalaman-Muğla	9.330	5.290	567	9.550	4.689	491	9.950	4.163	418
Gökhöyük-Amasya	8.561	2.932	343	8.425	1.911	227	7.833	3.246	415
Gözlü-Konya	29.434	9.003	306	35.153	10.608	302	37.329	10.518	282
Karacabey-Bursa	18.218	10.210	560	14.956	6.301	421	10.404	3.790	364
Koçaş-Aksaray	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Konuklar-Konya	7.596	2.381	314	4.857	1.561	322	7.420	2.506	338
Malya-Kırşehir	50.146	11.297	225	50.791	15.815	311	51.810	10.186	197
Polatlı-Ankara	84.198	17.564	209	79.776	19.365	243	81.319	21.710	267
Sultansuyu-Malatya	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Türkgeldi-Kıklareli	5.404	3.075	569	555	197	356	4.555	2.673	587
Ulaş-Sivas	779	161	207	100	16	160	0	0	0
Toplam	**953.215**	**324.335**	**340**	**816.106**	**252.905**	**310**	**857.405**	**251.664**	**294**

Tablo 11. TİGEM Buğday Hasat Alanları ile Üretim ve Verimleri

Yıllar	Buğday Üretimi								
	Kuruda Üretim			Suluda Üretim			Genel Üretim		
	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2011	791.281	196.148	248	167.952	81.840	487	959.233	277.987	290
2012	592.688	121.421	205	327.389	138.723	424	920.077	260.144	283
2013	638.665	199.394	312	411.890	157.755	383	1.050.555	357.149	340
2014	428.726	73.551	172	451.695	164.878	365	880.421	238.429	271
2015	580.286	182.165	314	339.848	164.935	485	920.134	347.100	377
2016	430.143	95.061	221	404.858	206.661	511	835.001	301.722	361
2017	542.392	118.211	218	410.823	206.124	502	953.215	324.335	340
2018	416.950	77.206	185	399.156	175.698	440	816.106	252.905	310
2019	493.051	133.556	271	364.354	118.108	324	857.405	251.664	294
Ortalama	**545.964**	**132.968**	**244**	**364.207**	**157.191**	**432**	**910.239**	**290.159**	**319**

5.5.1.2. Arpa Üretimi

Orta Anadolu Bölgesindeki 6 işletme ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki 1 işletmede 2018-2019 sezonu için 2018 güz döneminde 6 çeşitle 16.959 dekarı sulu ve 78.875 dekarı kuru olmak üzere toplam 95.834 dekar arazide sertifikalı tohum üretim amaçlı arpa ekilişi yapılmıştır.

Yangın nedeniyle 2019 yılında Koçaş işletmesinde 104 dekar alan terkin edilmiştir.

Dolayısıyla 95.834 dekar ekilen arpa ekilişlerinden 95.730 dekarı hasat edilebilmiş, 22.155 ton arpa üretimi yapılmış, ortalama verim 231,4 kg/dekar olarak gerçekleşmiştir. Kuru tarım alanlarında ortalama verim 200,9 kg/dekar ve sulu tarım alanlarındaki ortalama verim 374,4 kg/dekar olarak gerçekleşmiştir.

TİGEM'in 7 İşletmesinde 2020 yılında hasat edilmek üzere 2019 yılı güzlük ekim döneminde; suluda 17.734 dekar ve kuruda 82.025 dekar olmak üzere toplam 99.759 dekar arpa ekimi gerçekleştirilmiş ve 28.000 ton üretim hedeflenmiştir.

Tablo 12. TİGEM Arpa Üretim Verileri

Yıllar	Arpa Üretimi								
	Kuruda Üretim			Suluda Üretim			Genel Üretim		
	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2011	71.062	24.797	349	2.071	920	444	73.133	25.717	352
2012	66.761	15.904	238	1.919	726	378	68.680	16.630	242
2013	74.004	25.282	342	2.207	1.105	500	76.211	26.386	346
2014	74.850	9.611	128	4.282	1.628	380	79.132	11.239	142
2015	79.132	24.207	306	6.801	3.092	455	85.933	27.299	318
2016	61.075	6.998	115	16.469	7.072	429	77.544	14.070	181
2017	82.530	18.971	230	17.639	7.777	441	100.169	26.738	267
2018	84.369	20.856	247	15.362	6.146	400	99.731	27.002	271
2019	78.875	15.843	201	16.855	6.311	374	95.730	22.155	231
Ortalama	**77.739**	**18.385**	**246**	**9.289**	**3.864**	**416**	**84.029**	**21.915**	**261**

Tablo 13. İşletmeler İtibariyle Arpa Üretimi

İşletmeler	2017			2018			2019		
	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Altınova-Konya	24.968	8200	328	31.687	6340	200	25.004	5026	201
Ceylanpınar-Şanlıurfa	6.343	2.891	456	6.458	2.327	360	6.383	1.953	306
Gözlü-Konya	23.254	4.285	184	29.447	7.415	252	26.722	5.220	246
Kazımkarabekir-Iğdır	200	26,01	130	0					
Koçaş-Aksaray	4.234	2.165	511	3.909	1.804	462	5.730	2.761	482
Konuklar-Konya	8.969	1835	205	10.346	3160	306	8.697	1462	168
Malya-Kırşehir	17.919	3.820	213	11.202	4.116	367	16.455	3.632	221
Sultansuyu-Malatya	7.065	2.013	285	6.682	1.839	275	6.739	2.101	312
Ulaş-Sivas	7.217	1.503	208	0	0	0	0	0	0
Toplam	**100.169**	**26.738**	**267**	**99.731**	**27.002**	**271**	**95.730**	**22.155**	**231**

5.5.1.3. Tritikale Üretimi

Tritikale üretimi 2019 yılında Ulaş ve Anadolu İşletmelerinde yapılmıştır. 2018-2019 sezonu için 2018 güz döneminde 3 çeşitte 1.195 dekarı sulu ve 12.788 dekarı kuru olmak üzere toplam 13.983 dekar arazide sertifikalı tohum üretim amaçlı tritikale ekilişi yapılmıştır.

Ekilişin büyük çoğunluğunun bulunduğu Ulaş işletmesinde; ekiliş üzerine 2018 yılında 263,5 mm yağış alınmış olup, bu yağış miktarı 20 yıllık yağış ortalaması olan 337 mm'den % 22 oranında daha az gerçekleşmiş ve kuru tarım alanlarında verim düşüklüğü yaşanmıştır.

2019 yılı hasat döneminde toplamda 4.502 ton mahsül hasat edilmiş olup, suluda 402 kg/dekar ve kuruda 315 kg/dekar olmak üzere ortalama 322 kg/dekar verim alınmıştır.

2020 yılında hasat edilmek üzere 2019 yılı güzlük ekim döneminde, suluda 873 dekar ve kuruda 18.210 dekar olmak üzere toplam 19.083 dekar tritikale ekimi gerçekleştirilmiş ve 5.242 ton üretim hedeflenmiştir.

Tablo 14. TİGEM Tritikale Üretim Verileri

Yıllar	Tritikale Üretimi								
	Kuruda Üretim			Suluda Üretim			Genel Üretim		
	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2011	2.000	666	333	445	235	528	2.445	900	368
2012	2.420	386	159	645	293	454	3.065	679	221
2013	6.560	2310	352	625	317	507	7.185	2627	366
2014	4.350	659	151	998	395	396	5.348	1.054	197
2015	5.376	1846	343	1301	655	504	6.677	2.501	375
2016	8.391	2.476	295	1.130	529	468	9.521	3.005	316
2017	6.483	1.322	204	1.489	535	360	7.972	1.857	233
2018	16.161	5.233	324	677	317	469	16.838	5.550	330
2019	12.788	4.022	315	1.195	480	402	13.983	4.502	322
Ortalama	**7.170**	**2.102**	**289**	**945**	**417**	**442**	**8.088**	**2.532**	**313**

5.5.1.4. Yulaf Üretimi

TİGEM'de 2012 yılından itibaren üretimine başlanan yulaf, Sultansuyu işletmesinde 2018-2019 sezonu için 2018 güz döneminde bir (1) çeşitle 2.223 dekar sulu ve 450 dekar kuru olmak üzere 2.673 dekar arazide mahsul ve sertifikalı tohum üretim amaçlı ekilişi yapılmıştır. 2019 yılı hasadı sonucunda sulu verim 430 kg/dekar, kuru verim 291 ve ortalama verim 406 kg/dekar olarak gerçekleşmiş, toplam 1.086 ton mahsul elde edilmiştir.

2019 yılı güzlük ekim döneminde ise yalnız Sultansuyu İşletmesinde 2020 yılında hasat edilmek üzere 2.958 dekar sulu şartlarda, 980 dekar ise kuru şartlarda olmak üzere toplam 3.938 dekar yulaf ekimi gerçekleştirilmiş ve 1.428 ton üretim hedeflenmiştir.

Tablo 15. TİGEM İşletmeler Bazında Üretimi Yapılan Tohum Çeşitleri (2019)

İŞLETMELER	EKMEKLİK BUĞDAYLAR																				MAKARNALIK BUĞDAYLAR						ARPA					TRİTİKALE			YULAF
	BASRİBEY 95	BAYRAKTAR 2000	BEZOSTAYA 1	CEYHAN 99	CÖMERT 2	CUMHURİYET 75	ES 26	FLAMURA 85	GOLİA	GÖKKAN	KAŞİFBEY 95	KATE A-1	KAYRA	KÖPRÜ	PANDAS	PEHLİVAN	REİS	SÖNMEZ 2001	TOSUNBEY	ZİYABEY 98	Ç-1252	EMİNBEY	EKER	GUNDAŞ	KIZILTAN 91	ZÜHRE	ALTIKAT	AYDANHANIM	BURAKBEY	KIRAL 97	TARM 92	KARMA 2000	TATLICAK	ÜMRANHANIM	KAHRAMAN
Altınova		■			■												■								■						■				
Anadolu												■					■	■																	
Boztepe																																			
C.Pınar		■		■		■			■	■	■				■	■					■	■	■	■	■	■									
Çukurova	■			■					■																										
Dalaman						■							■							■															
Gökhöyük								■				■																							
Gözlü		■																				■									■				
Karacabey								■								■				■															
Koçaş																												■		■					
Konuklar																					■							■			■				
Malya		■	■				■																						■		■				
Polatlı			■																■																
Sultansuyu																											■				■				■
Türkgeldi								■						■				■																	
Ulaş																	■															■	■	■	

5.5.2. Sıcak İklim Tahılları:

Sıcak iklim tahılları içerisinde ülkemizde ağırlıklı olarak mısır ve çeltik tarımı yapılmaktadır. TİGEM, ülkemizde hibrit mısır tohumluğu ekiminin yaygınlaşmasından önceki süreçte melez çeşitlerdeki tohum üretimini yaygın olarak sürdürmüş, daha sonra özel sektör tohumculuk firmalarının hibrit tohumluğunu yaygın bir şekilde üretmesi sonucu bu alandaki faaliyet sahasını küçültmüştür. Ancak TİGEM, özel sektör tohumculuk firmalarının hibrit tohum üretimi için ihtiyaç duyduğu izolasyon mesafesini sağlayan büyük ölçekli sulu tarım arazi taleplerinin karşılanması için her yıl ortalama 60 bin dekar sulu tarım arazisini ortak üretime açmaktadır.

Mısır ekilişlerin tamamına yakın kısmında hibrit tohum kullanılmaktadır. Ülkemizde hibrit mısır tohumluğu üretimi ağırlıklı olarak özel sektör firmaları tarafından gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde 2019 yılında 44.889 ton hibrit mısır üretimi gerçekleştirilmiş, bu üretimlerden ülkemiz 2019 yılı ihtiyacının tamamı karşılanmış ve 11,9 bin ton hibrit mısır tohumu ihraç edilmiştir.

Ülkemizde 2019 yılında 1,2 milyon dekar sulu tarım arazisinde çeltik üretimi yapılmıştır. Her yıl ortalama 25 bin ton sertifikalı çeltik tohumluğuna ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde 2002 yılında ihtiyaç duyulan sertifikalı çeltik tohumluğunu ülke üretimiyle karşılama oranı %4,5 iken 2019 yılında bu oran %39'a yükselmiştir.

Ülkemizde mısır üretimi, birinci ve ikinci ürün olarak 6 milyon dekar sulu tarım arazisinde yapılmaktadır

Tablo 16. Türkiye Sıcak İklim Tahılları Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve İhtiyacını Karşılama Oranı

TÜRLER	2002	2012	2016	2017	2018	2019
Hibrit Mısır	14.547	25.835	59.055	70.167	47.821	37.757
İhtiyacı karşılama %'si	122,9	138	289	366	269,3	197,0
Çeltik	897	8.617	12.999	10.696	10.866	9.952
İhtiyacı karşılama %'si	4,5	36	56	49	51,7	39,3

Kaynak: TOB

Tablo 17. TİGEM Sıcak İklim Tahılları Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve Dağıtımdaki Payı

TÜRLER	2002	2012	2016	2017	2018	2019
Hibrit Mısır	402	91	179	341	148	128
TİGEM'in Ülke Dağıtımındaki Payı (%)	2,8	0,3	0,3	0,5	0,3	0,3
Çeltik	188	247	0	0	0	0
TİGEM'in Ülke Dağıtımındaki Payı (%)	21	2,9	0	0	0	0

5.5.3. Yem Bitkileri

Ülkemiz hayvancılık sektörünün kaba yem ihtiyacının temel girdisini yem bitkileri tohumluğu oluşturmaktadır. 2019 yılı TÜİK verilerine göre ülkemizde yer alan 20,9 milyon dekar yem bitkileri arazisi içerisinde 6,4 milyon dekar yonca, 3,9 milyon dekar fiğ, 1,8 milyon dekar korunga, 5 milyon dekar silaj mısır ve 3,8 milyon dekar diğer çeşitler yer almaktadır.

Tablo 18. Türkiye Yem Bitkileri Ekim Alanları (2019)

TÜRLER	Alanı (da)	Oranı (%)
Yonca	6.412.128	31
Fiğ	3.914.980	19
Korunga	1.752.763	8
Silaj Mısır	5.074.127	24
Diğerleri	3.819.814	18
TOPLAM	20.973.812	100

Kaynak: TUİK

Yem bitkileri içerisinde önemli bir yeri olan, önemi her geçen yıl daha da anlaşılan ve ekim alanları sürekli artan silaj mısır ekiminde kullanılan tohumluğun büyük bir kısmı ülkemizde üretimi yapılan hibrit mısır tohumluğundan karşılanmaktadır.

Yem bitkileri içerisinde yonca; verimi, kalitesi, içeriğindeki besini, vitamin ve mineral değerleri yönüyle ayrı bir öneme sahiptir. Ülkemizde yem bitkileri içerisinde en fazla ekim alanına sahip olup, 4 yılda bir yenileme hesabına göre her yıl yaklaşık 3.200 ton sertifikalı yonca tohumluğuna ihtiyaç duyulmaktadır. 2019 yılında ülkemizde 3.501 ton sertifikalı yonca tohumu üretilmiştir.

Ülkemizde fiğ ve korunga, sulama imkanı olmayan arazilerde tarımı yapılan kaba yem bitkileridir. Bu bitkilerin tohumlarının ülkemizdeki üretimleri genelde sertifikasız, seleksiyon sistemine dayalı olarak yapılmaktadır. Ülkemizde son yıllarda üretimi yapılan çeşitlerin tescil çalışmalarına ağırlık verilmekte ve sertifikalı üretim miktarlarında her yıl artış görülmektedir.

TİGEM, 2019 yılında sertifikalı yem bitkileri tohumu olarak 86 ton yonca, 1.047 ton fiğ, 290 ton korunga olmak üzere toplam 1.423 ton dağıtım gerçekleştirmiştir. Yem bitkileri sertifikalı tohum dağıtımının **2020 yılında kademeli olarak 2.500 tona çıkarılması hedeflenmiştir.**

Tablo 19. Türkiye Yem Bitkileri Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve İhtiyacını Karşılama Oranı (%)

Türler		2002	2012	2016	2017	2018	2019
Yonca	Dağıtım (ton)	416	2.274	2.356	2.968	6.608	5.456
	İhtiyacı karşılama %'si	15	67	72	90	208	170
Fiğ	Dağıtım (ton)	803	911	1.259	1.486	1.747	1.231
	İhtiyacı karşılama %'si	1,9	1,8	3,2	3,7	5	3,5
Korunga	Dağıtım (ton)	885	2	197	385,1	349	773
	İhtiyacı karşılama %'si	22	0,04	4	7,3	7,2	16,5

Kaynak: TOB

Tablo 20. TİGEM Yem Bitkileri Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve Dağıtımdaki Payı

Türler		2002	2012	2016	2017	2018	2019
Yonca	Dağıtım (ton)	129	79	82	123	160	86
	TİGEM'in Ülke Dağıtımındaki Payı (%)	31	3	3	4	2	1,5
Fiğ	Dağıtım (ton)	553	850	706	1.083	1.151	1.047
	TİGEM'in Ülke Dağıtımındaki Payı (%)	69	93	56	73	66	85
Korunga	Dağıtım (ton)	885	2	131	305	543	290
	TİGEM'in Ülke Dağıtımındaki Payı (%)	100	100	67	79	156	37.5

5.5.4 Yağlı Tohumlar

Ülkemizin yağlı tohumlar üretiminde önemli bir açığı bulunmasına rağmen, bu grubun içerisinde yer alan ve en büyük paya sahip bulunan ayçiçeği tohumluğunun tamamı hibrit olarak üretilmekte, ülkemiz tohum ihtiyacının tamamının karşılanmasının yanında önemli bir miktar da ihraç edilmektedir. Bu gruptaki türlerin tohum üretim ve dağıtımlarının tamamına yakını özel sektör firmaları tarafından yürütülmektedir.

Tablo 21. Türkiye Yağlı Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve İhtiyacını Karşılama Oranı (%)

TÜRLER		2002	2012	2016	2017	2018	2019
Ayçiçeği	Dağıtım (ton)	3.072	3.243	13.718	12.103	5.874	11.469
	Ülke ihtiyacını karşılama %'si	132	134	476	388	200	381
Soya	Dağıtım (ton)	796	2.233	3.571	3.487	3.071	3.779
	Ülke ihtiyacını karşılama %'si	84	79	104	122	104	119
Kanola	Dağıtım (ton)	30	164	171	64	172	197
	Ülke ihtiyacını karşılama %'si	9	56	48	39	46	38

Kaynak: TOB

TİGEM, geçmiş dönemde Vinimik gibi ayçiçeği tohum üretimi konularında çalışmış, ancak daha sonraki dönemlerde özel sektör firmalarının yaygın bir şekilde hibrit tohum üretim faaliyetinde bulunması ve hibrit çeşitlerin verim ve kalitelerinin yüksek olması nedeniyle bu çeşitlerdeki üretimden vazgeçmiştir. Ancak, uzun yıllardan bu yana mısır tohumluğunda olduğu gibi TİGEM, hibrit tohum üretimi için ihtiyaç duyulan izolasyon mesafesini sağlayan büyük ölçekli sulu tarım arazisini özel sektör tohumculuk firmalarına ortak üretime açmış, bu uygulama hala devam etmektedir.

Pamuk başta olmak üzere, soya, kanola ve aspir sertifikalı tohumlarının üretilmesi hususunda özel sektör firmaları, araştırma enstitüleri ve üniversiteler ile yoğun bir çalışma sürdürülmektedir. Bu çalışmalar sonucunda önümüzdeki dönemde bu çeşitlerin tohum dağıtımlarında önemli bir noktaya gelinebileceği düşünülmektedir.

5.5.5 Yemeklik Tane Baklagiller

Ülkemizde bu grupta 2019 yılında 5,2 milyon dekar nohut, 2,8 milyon dekar mercimek ve 889 bin dekar kuru fasulye ekimi yapılmıştır. Her yıl sertifikalı olarak yaklaşık 52 bin ton nohut, 28 bin ton mercimek ve 9 bin ton kuru fasulye tohumlarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Ülkemiz nohut, mercimek ve kuru fasulye üreticileri, sertifikalı tohum fiyatlarını yüksek bulmaları nedeniyle kendi üretimleri olan mahsulü tohum olarak kullanmaktadır. Son yıllarda üst üste aynı tohumların kullanılması sonucunda bazı hastalıkların yaygınlaşmaya başlaması ve verimlerde düşüş yaşanması nedeniyle sertifikalı tohum kullanımına hızlı bir geçiş görülmektedir.

TİGEM, 2019 yılında Yaşa–05 ve Azkan çeşitlerinde 35 ton nohut tohumu ile Fırat–87, Evirgen, Çağıl ve İpek çeşitlerinden 519 ton kırmızı mercimek tohumu dağıtımı gerçekleştirmiştir.

Tablo 22. Türkiye Tane Baklagiller Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve İhtiyacını Karşılama Oranı (%)

TÜRLER		2002	2012	2016	2017	2018	2019
Nohut	Dağıtım	166	1.239	3.968	10.567	31.682	35.618
	Türkiye İhtiyacını Karşılama Oranı (%)	0,4	3	11	27	62	68
Mercimek	Dağıtım	14	894	14.504	12.289	22.010	35.670
	Türkiye İhtiyacını Karşılama Oranı (%)	0,1	3,8	57,5	42	79	126

Kaynak: TOB

Tablo 23. TİGEM Tane Baklagiller Tohum Dağıtım Miktarları (ton) ve Dağıtımdaki Payı

TÜRLER		2002	2012	2016	2017	2018	2019
Nohut	Dağıtım	69	60	119	47	53	35
	TİGEM'in Ülke Dağıtımındaki Payı (%)	42	5	3	0,4	0,2	0,1
Mercimek	Dağıtım	1	0	622	593	733	519
	TİGEM'in Ülke Dağıtımındaki Payı (%)	0,1	0	0	0	3,33	1,5

5.5.6 Kenevir Üretimi:

Endüstriyel kenevirin farklı kullanım alanları ve faydaları, 2019 yılında Cumhurbaşkanlığımızca ülke gündemine getirilmiş ve üreticilerin bu bitkiye karşı ilgisi artırmıştır. Bununla birlikte, özellikle üretimin en önemli girdisi olan tohum temini konusunda sıkıntı yaşanmaktadır. Bakanlığımızca 2019 yılında ülkemiz kenevir üretimi konusunda çalışma başlatılmış, kuruluşumuza tohum üretimi görevi verilmiş, yerli tohumun geliştirilmesi ve çoğaltılması öncelikli hedeflerden birisi olarak belirlenmiştir.

Ülke kenevir tohumu taleplerine cevap verebilmek amacıyla; Genel Müdürlüğümüzün, tohumluk üretimi ve dağıtımı yapması, yeni kenevir çeşitleri tescil edilinceye kadar, üreticilerimizin kenevir tohumluğu ihtiyacını karşılamak için; piyasadan temin edilecek tohumlukla, Gökhöyük işletmesinde tohumluk üretim amaçlı kenevir ekimi yapılması ve Gökhöyük işletmesi vasıtasıyla gerçekleştirilecek sözleşmeli üretim modeli ile tohumluk üretilmesi planlanmıştır.

Samsun/Vezirköprü ilçesi Narlısaray mahallesinden temin edilen, THC oranı %0,3'ün altında olan endüstriyel kenevir materyaliyle 2019 yılında 40 dekar kenevir ekimi yapılmış, toplam 3.219 kg tohumluk amaçlı kenevir mahsulü elde edilmiştir. Ayrıca, Samsun ili Vezirköprü ilçesi Narlısaray mahallesinde 2019 yılında 127 da alanda 27 adet üretici ile sözleşmeli üretim yapılmış ve bu üretimden de toplam 6.362 kg mahsül alınarak, 2019 yılında toplam 9.581 kg mahsül üretilmiş, bundan da 9.120 kg tohumluk amaçlı kenevir mahsulü elde edilmiştir.

Tablo 24. Kenevir Üretim Verileri

İşletmeler	2017			2018			2019		
	Hasat (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Hasat (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Gökhöyük-Amasya	0	0	0	0	0	0	40	3.219	80

Tablo 25. TİGEM Üretilen Yem Bitkileri ve Nohut, Mercimek, Soya Tohum Çeşitleri (2019)

İŞLETMELER	YONCA			FİĞ						KORUNGA					S.Ç.MERA			HİBRİT MISIR	NOHUT		MERCİMEK			
	BAŞBAĞ	NİMET	GÖZLÜ 1	ALPER(ADİ)	CUMHURİYET 99 (ADİ)	SELÇUK 99 (ADİ)	ALTINOVA 2002 (MACAR)	TARM BEYAZI (MACAR)	SEĞMEN 2002 (TÜYLÜ)	MEHMET ALİ BEY	FATİH	EMRE	KOÇ 1461	ÖZERBEY 03	ÇAYIR DÜĞMESİ	KILÇIKSIZ BROM	OTLAK AYRIĞI	ADA 95-10	AZKAN	YAŞA 05	FIRAT 87	EVİRGEN	ÇAĞIL	İPEK
Altınova-Konya	■	■	■				■	■		■	■	■	■	■	■		■		■					
Anadolu-Eskişehir																								
Boztepe-Antalya																								
Ceylanpınar –Ş.Urfa				■	■	■															■	■	■	■
Çukurova-Adana																								
Dalaman-Muğla																								
Gökhöyük-Amasya							■	■											■	■				
Gözlü-Konya							■	■					■	■										
Karacabey-Konya																		■						
Koçaş-Aksaray							■		■															
Konuklar-Konya																								
Malya-Kırşehir							■	■				■	■	■										
Polatlı-Ankara							■	■			■			■		■								
Sultansuyu-Malatya																								
Türkgeldi-Kırklareli																								
Ulaş-Sivas												■	■	■										

5.5.7. TİGEM Özel Sektör İşbirliğine Dayalı Tohum Üretim Faaliyetleri

TİGEM'in önemli ve öncelikli faaliyet konusu olan sertifikalı hububat tohumluğu üretim alanlarının münavebeye girmesi ve özel sektör tohumculuk firmalarının büyük ölçekli sulu tarım arazi taleplerinin karşılanması ve TİGEM'in üretmediği tohumlukların özel sektör tarafından üretilmesini sağlayarak, ülkesel tohum üretimine katkıda bulunmak amacıyla her yıl ortalama 80-100 bin dekar arazide ortak üretim veya sezonluk kiralama yapılmaktadır.

Ülkemiz tohumculuğunun bitkisel üretimin bütün dallarında gelişmesi için tüm imkanlarını özel sektör ve araştırma kuruluşlarının hizmetine sunarak, TİGEM işletmelerindeki söz konusu arazilerde patates, hibrit mısır, ayçiçeği, sebze ve yem bitkileri gibi sertifikalı tohumların üretimi yapılmaktadır.

5.5.8. Bahçe Bitkileri:

TİGEM'in, 1980 yılına kadar meyve, sebze ve fidan üretiminde faaliyetlerde bulunmakla birlikte özel sektörün 1980'li yıllarda fidan, fide ve sebze tohumluğu üretimine girmesiyle, bu alandaki etkinliği giderek azalmıştır. Virüsten ari narenciye, fıstık ve badem olmak üzere 2019 yılında 43 bin ton/adet fidan ve çöğür üretimi yapılmıştır.

Meyve üretiminin temel girdisi olan virüsten ari sertifikalı fidan taleplerinin karşılanması amacıyla, Genel Müdürlüğümüz ile Fidan Üreticileri Birliği arasında aşı gözü ve aşı kalemi üretilmesi için damızlık bahçe kurulması hususunda 2014 yılında beş yıl süreli proje başlatılmıştır. Proje çerçevesinde Dalaman ve Karacabey İşletmelerimizde 320 dekar arazide ortak üretime geçilmiş, 2017 yılında 5.393.000 adet, 2018 yılında 6.403.000 adet, 2019 yılında da 7.263.000 adet üretim yapılmış, aynı zamanda proje beş yıl süreyle uzatılmıştır.

5.5.9. Yerel Tohum (Ata Tohumu) Projesi:

Ülkemizin genetik kaynaklarına sahip çıkmak ve atalarımızın yıllardır yetiştirdiği ürünleri gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla, 2017 yılında "Yerel Tohum Buluşmaları" projesi kapsamında ilki İzmir'de olmak üzere, Samsun ve Şanlıurfa illerinde yerel tohum buluşmaları yapılarak, projenin temeli atılmıştır.

Kısa sürede, yerel tohum olduğu beyan edilen tohumlar, halk elinden Tarım ve Orman Bakanlığına teslim edilen tohumların sayısı 2019 sonu itibariyle 1.103 adede ulaşmıştır. Teslim alınan tohumların yarısı devletin kontrolünde saklanmak ve muhafaza edilmek amacıyla Gen Bankasında koruma altına alınmış, diğer yarısı ise çoğaltılması, tanımlarının yapılması ve tescil işlemlerinin tamamlanması amacıyla TİGEM ve TAGEM'e verilmiştir. Bakanlığımızın bünyesinde yer alan kuruluşlar tarafından, gerekli özellikleri taşıyan tohumların çoğaltılması ve tescilinin yapılması süreçleri eş zamanlı olarak sürdürülmüştür.

2019 yılında, TİGEM'e bağlı; Antalya/Boztepe ve Adana/Çukurova İşletmelerinde Kavun ve Karpuz, Eskişehir/Anadolu İşletmesinde Fasulye, Bursa/Karacabey ve Ankara/Polatlı İşletmelerinde, Domates, kabak, biber, hıyar, patlıcan ve marul, Ankara/Merkezde Yaprağı yenen türlerle bazı sebze ve diğer (domates, biber, patlıcan, kavun, mısır) türlerinin ekimleri yapılmış, tohumları çoğaltılmış, bitki tasnif ve tanımları yapılmıştır. Bazı türlere ait çeşitler aynı amaçla TAGEM enstitülerine gönderilmiştir.

TİGEM ve TAGEM tarafından fide haline getirilen tohumların bir kısmı da Tarım Kredi Kooperatiflerinin sözleşmeli üreticileri tarafından tarlalarda son ürün haline getirilerek 2019 yılında bazı marketlerde tüketicilerle buluşturulmuştur.

Yaz döneminde 11 çeşit ürünün satışına başlanmıştır. Kışlık sebze olarak da lahana, marul, turp ve pazı türlerinden 8 çeşit ürünün üretim süreci başlatılmıştır.

TİGEM işletmeleri ve TAGEM enstitülerinde yetiştirilen 30 tarla bitkisi türü ile 25 sebze türüne ait tohumlar, uzmanlar tarafından yerinde gözlem ve ölçümlere tabi tutulmaktadır. Bunlar, Karakteristik yönden de tanımlanmaktadır. 42 çeşit tescile sunulmuş olup 2020 yılı sonunda tescil edilmesi, Söz konusu diğer çeşitlerin tescil işlemlerinin 2021 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.

5.5.10. Yerli Sebze Tohumculuğunun Geliştirilmesi Projesi:

Ülkemiz sebze tohumu ihtiyacının yurtiçi üretimlerinden karşılanmasına önemli bir katkı sağlanması, aynı zamanda ülkemiz değerlerine sahip çıkılması ve sektörel ithalatın azaltılması amacıyla 2018 yılında başlatılan proje Antalya/Boztepe Tarım İşletmesinde Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM)-TİGEM işbirliğinde yürütülmektedir.

Projede amaçlanan, ülkemizin sebze tohumculuğu ihtiyacını kısa sürede karşılayabilmek ve yerli sebze tohumluğu kullanımını artırmak. Bu amaçla, TAGEM tarafından geliştirilerek ıslah edilen hibrit, yerli ve milli sebze hatlarının TİGEM Boztepe Tarım İşletmesinde melezlenerek, beş yıllık süreçte; domates, hıyar, biber, patlıcan ve kavun çeşitlerinden tohumluk üretilip çoğaltılması şeklinde bir uygula başlatılmıştır.

Boztepe/Antalya Tarım İşletmesinde 2018-2019 üretim sezonunda 5 çeşitte(domates, hıyar, biber, patlıcan ve kavun) toplam 101 kg sebze tohumu üretimi yapılmıştır.

Yerli Sebze Tohumculuğunun Geliştirilmesi Projesi kapsamında 2019 yılında toplam 101 kg ilk hibrit tohum üretimi yapılmıştır.

Halk tarafından Tarım ve Orman Bakanlığına teslim edilen tohumların sayısı 2019 yılında 1.103 adede ulaşmıştır.

5.5.11. Sertifikasyon Laboratuvarı Faaliyetleri:

Bakanlığımızdan alınan yetki devri çerçevesinde Sertifikasyon Laboratuvarı kurularak, 2016 yılından itibaren faaliyete geçirilmiştir. Böylece ürettiğimiz tohumluğun önemli bir kısmının kendi laboratuvarımızda sertifikalandırılması sağlanmış, bu da numunelerin incelemeye alınarak sertifikalandırılması arasındaki zamanı hızlandırmış, üreticiler adına tohumluk teminindeki süreyi önemli miktarda kısaltmıştır.

Sertifikasyon laboratuvarında yılda ortalama 4.000 adet numune analiz edilerek, 120 bin ton tohumluğa sertifika raporu verilmektedir.

6. TEŞEBBÜSÜN YERLİ VE ULUSLARARASI RAKİPLERİYLE VEYA BENZER FAALİYET GÖSTEREN KURULUŞLARLA KARŞILAŞTIRMALARI

6.1. TİGEM'in Benzer Faaliyet Gösteren Yerli Kuruluşlarla Karşılaştırması

TÜİK verilerine göre Türkiye'nin tohum ticareti 2019 yılında 2,1 milyar USD'ye ulaşmıştır. Bu büyüklüğe göre ülkemizde faaliyet gösteren 754 tohumculuk kuruluşunun her birine ortalama 2 milyon 785 Bin 145 USD ticari hacim düşmektedir. TİGEM'in, 2019 yılında üretimini gerçekleştirdiği sertifikalı tohumların değeri ise 56,7 milyon USD olup, ülkemiz tohumculuk kuruluşlarının ortalama büyüklüklerinden 20 kat daha büyük olduğu görülmektedir.

6.2. TİGEM'in Ülkemiz Tohumculuk Sektörü İçerisindeki Önemi

TİGEM, önümüzdeki dönemde ekonomik, sosyal, çevresel ve uluslararası gelişmeler boyutunu bir bütün olarak ele alan, örgütlü, rekabet gücü yüksek ve sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla, ülkemiz tarım sektörünün en önemli girdilerinden olan sertifikalı tohum üretimi faaliyetlerindeki etkinliğini artırarak sürdürmeyi hedeflemektedir.

Toplu ve büyük arazi varlığına, tohum üretim ve dağıtımında yüksek kapasiteye, Ar-Ge çalışmalarına uygun, özel sektör ve ilgili kuruluşlarla işbirliğine müsait alt yapıya sahip olması, TİGEM'i ülkemiz tohumculuk sektörü içerisinde en önemli kuruluşlarından biri haline getirmektedir.

TİGEM'in temel politikası, sahip olduğu zenginlikleri iyi değerlendirerek tohum üretim kapasitesini artırmak, özel teşebbüslerle birlikte tohumculukla ilgili milli tedarik sistemini geliştirmek ve uluslararası rekabet gücüne sahip bir tohumculuk sektörüne öncülük etmektir.

Sonuçta TİGEM, kurumsal kimliği yanında tarım sektörünün geliştirilmesindeki araştırmacı, uygulamacı ve eğitici rolüyle de öne çıkarak, üretken ve dinamik bir kamu kurumu niteliğinde olduğunu göstermektedir.

TİGEM'in, 2019 yılında üretimini gerçekleştirdiği sertifikalı tohumların değeri ise 56,7 milyon USD dir.